

A NOSA TERRA

PERIODICO GALEGO SEMANAL

N.º 32 ● DO 6 AO 13 DE OUTONO DE 1978 ● 30 PTAS.

ENTRE A REDE CACIQUIL E OS MONOPOLIOS

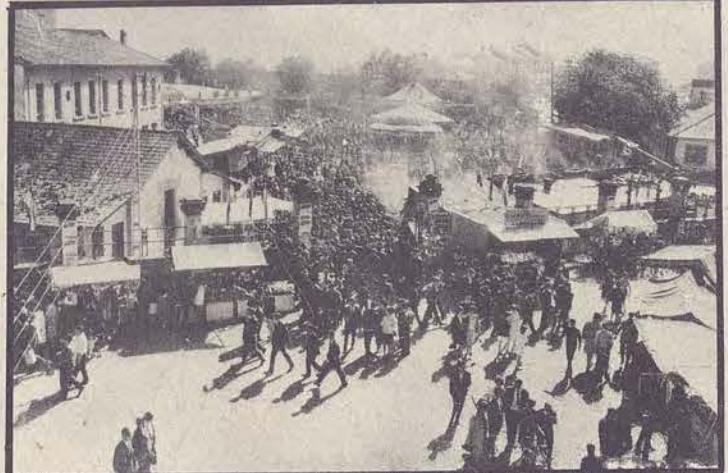
A QUEIMA

LUGO É o San Froilán

O que foi e o que está a ser a festa
grande luguesa

Páx. 6

ESPAÑA

Os partidos e a propia comenencia

Na recta final do proceso
constituinte, os partidos
«maioritarios» estrenan
campaña

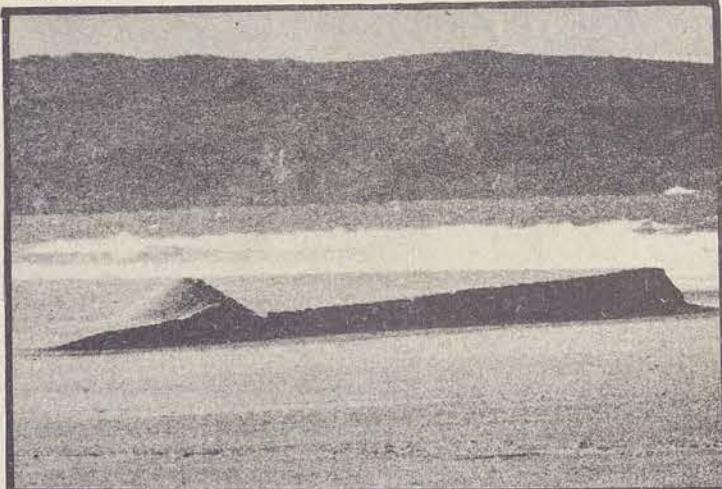
Páx. 13

COMO FACER TESTAMENTO

A quién corresponden as
herdanzas, quén ten dereito
a recibilas, o xeito legal
de testar e disfrutar das
herdanzas

VALDOVIÑO Ouro puro da especulación

Páx. 3 e 4

VIVA ESPAÑA

Asegún informa a Axencia Efe, no Pleno constitucional do Senado do pasado día 25, somente se aprobaron dous artículos en seis horas de sesión. A tardanza estivo motivada fundamentalmente polas discusións en torno ao témino «nacionalidades» e ao dereito á autodeterminación das mesmas. No debate, a dereita reaccionaria, o PSOE e a UCD puxaron a ver quen era máis españolista:

Pola sua banda, «El senador de UCD, González Seara intervino, afirmando que desconocen la historia los que digan que España no es una nación».

Non todo quedou ahí, interveu Celso Montero, ben conocido entre nós e sobor de todo dos de Ourense, «Después de una réplica a cargo del senador del PSOE Celso Montero, quién reafirmó la nidad de España como principio irrenunciable, dijo que el témino «nacionalidades» es perfectamente asumible. Lo mismo dejó dicho en una nueva intervención el senador de UCD, señor González Seara».

Xa ven, desconocemos a historia, e por eso, non podemos ser nunca gallegos. É que hai cousas incompatibles... «Ser españoles, casi ná...»

A PETICION DE MAN DO PRESIDENTE

A prensa do dia 28 recolle en páxinas preferentes unha información transmitida por Efe que decía o seguinte:

«Le ordeno que me dé la mano», dijo Adolfo Suárez al comandante Félix Antolín Heriz, diplomado de Estado Mayor, que se había mantendo en actitud de firmes nedente del Gobierno cuando gándose a saludar al presidente le tendió la mano tras el acto de toma de posesión del teniente general Alfaro Arregui. El comandante obedeció y le dió la mano».

Pola sua banda, os servicos informativos do Alto Estado Mayor facilitaron a seguinte nota:

«Durante el acto oficial de la toma de posesión del teniente general Alfaro Arregui, como General Jefe del

Alto Estado Mayor y presidente de la Junta de Jefes de Estado Mayor, celebrado en el día de ayer, el comandante de infantería diplomado de Estado Mayor, don Félix Antolín Heriz, adoptó una determinada actitud ante el excelentísimo señor Presidente del Gobierno, que ha hecho se tomen las medidas adecuadas para corregir aquélla y establecer la responsabilidad final en que pudiera haber incurrido el citado jefe, de acuerdo con la legislación vigente».

sible implantación de capital de mi país en Galicia (...) y, por añadidura, para intentar vender materiales norteamericanos a las industrias gallegas».

Máis adiante, tras de xustificar a sua presencia, víuse interrogado encol dos documentos do Pentágono, recén publicados pola prensa, da política a seguir cara a estabilización ou desestabilización dos «países amigos». Perante a evidencia das intervencións americanas a través das multinacionais en diversos países do mundo, mister Wilson alegou: «aquel pertenece a otra época y no refleja la política actual de defensa de las libertades democráticas y los derechos humanos».

BIENVENIDO MISTER MARSHALL

«El Ideal Gallego» do pasado dia 26 recollía as seguintes declaracions do agregado comercial da Embaixada USA Sr. Dawson S. Wilson:

«Estoy aquí para obtener ta sobre los sectores de po-

Informese mister Wilson recorra o país e infórmese, porque nós xa estamos informados e sabemos que as suas inversiones non nos convien en absoluto. Et amén sabemos dos resultados da sua política arrededor do mundo. Vostede dí que foi a dunha época pasada. Pois si a modernizaron gardena

que nós ainda estamos por saír do noso atraso, pero nós mesmos.

O PCG VAI CHEO A MADRID

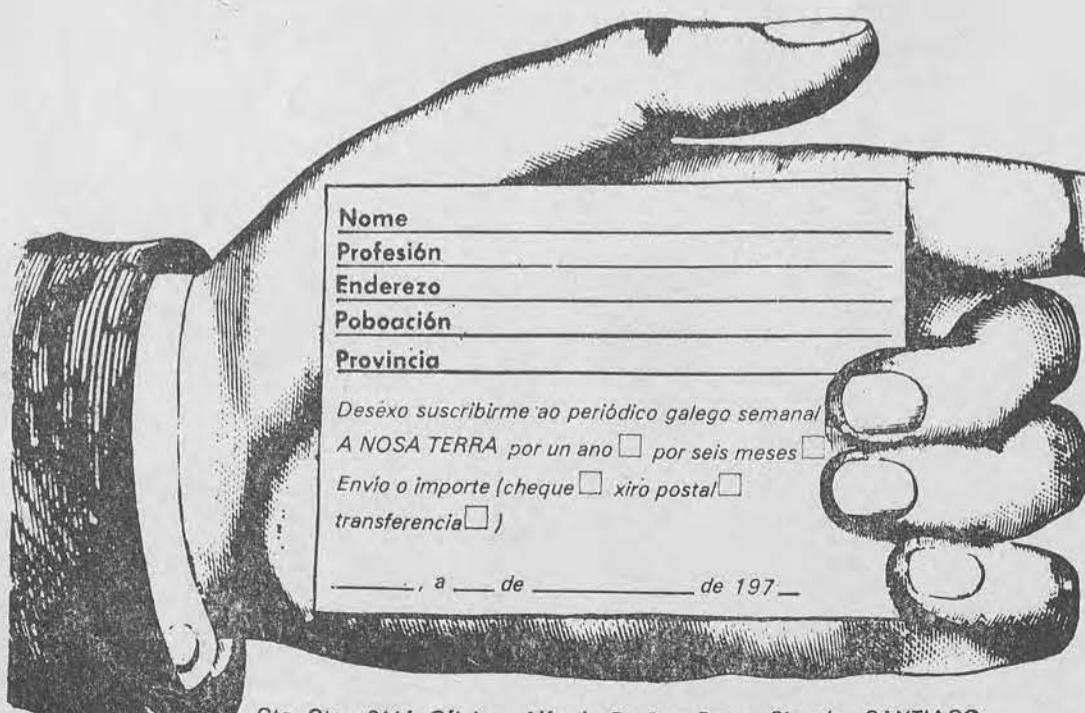
O «Ideal Gallego» de xoves 28, tras dunha longa información encol dos proyectos políticos do PCG, informa na mesma páxina, baixo grandes titulares do seguinte: «El PCG «exporta» la cocina gallega a la fiesta de Madrid». «Llevará 3.000 kilos de sardinas, cinco toneladas de melón y 5.000 litros de vino de Valdeorras y del Ribeiro». «La participación del PCG en tal fiesta —según hizo saber el propio partido— tendrá dos vertientes, política y cultural por una parte y gastronómica por otra».

«Na festa que o PCE celebra, lóxicamente en Madrid, non podían fallar o engado da cociña e dos viños de Galicia que habilidosamente levado polo PCG, servirá sin dúbida pra esquencer uns días da política da sucursal gallega do PCE. En Madrid sonaran, sin dúbida os berros autonomistas.

«En contra, intervino el senador socialista Aguiriano, quién señaló que España había dejado de ser una dictadura y que la autodeterminación se ejerce en las democracias permanentemente. Indicó que Euskadi no había estado reprimida por la bota centralista de Madrid, sino por una derecha recalcitrante. (...) La intervención del señor Aguilera fue aplaudida por el PSOE y la UCD.»

A NOSA TERRA A venda en toda Galicia, Oviedo, Avilés, Gijón, Bilbao, San Sebastián, Madrid, Barcelona, Xenebra...

Cta. Cte.: 2114. Oficina: Alfredo Brañas, Banco Simeón - SANTIAGO.

As tarifas dos envíos por año serán: Galicia e Estado Español 1.200 Pts., Europa 1.600 Pts., Arxentina 2.300 Pts., USA, Canadá, África e Suramérica 2.050 Pts.
Por seis meses as tarifas serán a mitade das anuais mais 50 Pts.

**SUSCRIBASE,
COLABORE COA
PRENSA GALEGA
A NOSA TERRA**

**APARTADO 1031
SANTIAGO**

Unha lagoa de uso público nas maus da especulación

E. RIVAS

VALDOVIÑO OURO PURO DA ESPECULACIÓN

A lagoa de Valdoviño, unha gran zona de xuncal, xunto coa praia da Frouseira, de máis de tres kilómetros e medio de longo, é un dos catorce lugares da provincia da Coruña escomulado no inventario de espacios naturais de protección especial feito por ICONA e a Dirección Xeral de Urbanismo.

Pero de pouco lle vai valer una cousa nin a outra, agás que o pobo galego, sober de todo o

máis próximo físicamente como é o da comarca ferrolana, non colla as cousas como suas e tome posesión daquelas paraxes, porque uns cantes especuladores xa remataron a compra de toda aquela estensión, porque eles somentes entenden de negocios e pouco lles importa arramplar con calisquera dereito que teña o pobo, coma o que dende tempos sin lembranza viña tendo de disfrutar da lagoa e do xuncal.

HISTORIA DE CONDES E REIS

Ese lugares estaban baixo o dominio da Coroa española, e foi en tempos de Raíña Isabel II cando se lle vendeu todo aquello a Xosé Pardo Bazán, pai da escritora e condesa Emilia. A Coroa foi moi benévolamente co Pardo Bazán, de xeito que o probe home tivo que pagar a plazos os noventos e tantos mil reás de vellón que lle costou unha inmensa porción de máis de cinco mil ferrados! A derradeira dona foi a

Condesa de Pardo Bazán y Quiroga, ao mesmo tempo Marquesa de Cavalcanti. A dona morreu fai uns cantes anos, deixando testas a favor da Cruz Roxa, a parroquia de Santiago da Coruña, a Mitría e tres herdeiros, ao parecer sobrinos, xa que morreu sin fillos vivos, que, xuntos, compoñen unha soia parte.

Todo o mundo coidaba que aqueles lugares eran propiedade da Condesa, pero que non sería posible unha compra por parte de ningún, xa que aquello, sober de todo a lagoa, era de dominio público. O xuncal estivo sempre e ainda está, arrendado a veciños de Lago. Pero a noticia aparecía o derradeiro vintacincos de agosto. Foi coma unha bomba que estoupou non somentes entre os máis xenerosos admiradores daqueles lugares cheos dunha beleza sin comparanza. A historia de reis e condes rematou mal.

A DIPUTACIÓN E O AXUNTAMENTO DE VALDOVIÑO, CÓMPlices

Estes organismos foron os culpables de que a lagoa e os lindieiros veciños señan agora o tesouro duns cantes. A Diputación pudo compralos por dazasete millóns. Os especuladores de hoxe deron vinte, que foi un galano que fai bon o refrán que dí: non merques a quien mercou, mércalle a quien herdou. Pero é o Axuntamento o verdadeiro culpable. Un axuntamento, o de Valdoviño, que tén un alcalde que dí de sí mesmo que non val pra alcalde, que non é político e que non quere saber nada de política, anque sexa de «Fuerza Nueva». A maioría dos concelleiros adicáñase a percurar o que lles convén, e andan decote revirados entre eles. En desacordo co alcalde, e non por motivos políticos, están a tiralo río abaxo, afeitos ás cacicadas do anterior xefe da corpora-

ración, que deixou un axuntamento de tal xeito unido na corrupción que agora resulta difícil atopar o camiño que arranje as moitas cousas que están a acontecer. O alcalde anterior abriu a estrada do Lago sin contar con cásque ningún, e denantes de a abrir adequiriu terreos a baixo prezo que despois vendeu a precios de especulador. Este alcalde levou o chapapote de algunas pistas da parcelaria prá sua estrada do lago, deixándolas en lamentable estado. Este ex-alcalde de referencia, encetou con moita dignidade o seu mandato, pero maleouse axiña. E bon conozer os antecedentes, porque axuda a conocer este capítulo mouro da historia de Valdoviño.

Dixemos cómplices. E se químolo a afirmar porque eles poideron adquirir prá comunidade o que outros mercan pra lucro personal.

A VIDA NESTA ZONA HUMEDA

O secretario da SOCIEDADE GALEGA DE HISTÓRIA NATURAL dixo nunha entrevista recén que, de se alteraren as condicións actuais da zona húmeda da lagoa, moitas especies de interés ornitolóxico, coma a «laurus fucus», queivota sombriza, ou as fochas, «fulica atra», desaparecerían da comarca ferrolana e aínda de outras vencelladas ante si. A extraordinaria abundancia de camarón ou

CADRO BRANCO

Cando Galicia conte cunha Sanidade Pública, dependente dun Goberno Galego.

CADRO NEGRO

Máis dun cento de veciños da vila de Pontedeume sofriron andacio de disentería por mor do mal coñadido da depuradora de augas, cousa xa denunciada arreos polos eumeses.

Editor: Promocións Culturais Gálegas, S.A.

Comisión de Fundadores: Acosta Beiras, Xoaquín Fontenla Rodríguez, Xosé Luis López Gómez, Felipe Senén, Morales Quintana, Xosé Enrique Varela García, César.

Director: Margarita Ledo Andión.

Redactores e colaboradores: Xosé Ramón Pousa, Xosé López, Antón L. Gálvez, Sisto G. Cabana

A NOSA TERRA

PERIODICO GALEGO SEMANAL

(A Coruña), Lalo González (Ferrol), Paco Arrizado (Lugo), X. A. Carracedo (Ourense), F. Franco, Mario Pousa, Ignacio Briset, Guillermo Pérez (Vigo), Guillermo Campos (Pontevedra), F. Cusi, Emilio Veiga (Barcelona).

P. Iparraguirre, L. Auzmendi, A. Amigo (Donostia), María Alonso, L. Celeiro (Madrid), C. Durán, R. Palmás (Londres), Carlos Díaz (Xinebra), A. P. Dasilva (Porto), X. Cambre Mariño (Puerto Rico), E. Ibarzábal, X. A. Gaciño, Moncho Viña, Jordi

Diseño e confección:

Pepe Barro

Fotografía: Brais Piñeiro, Fernando Bellas

Dibuxos: Xilio Maside, Xaquín Marín, Alfonso Sucasas, X. Carlos, Miguel Docampo

Redacción e Administración:

Traío 10, 1º Santiago.

Telefones:

Redacción: 582681

Administración:

(de 10 a 14) 582613

Imprenta: «Gráficas Alpina», Travesía de Vigo, 269. Vigo. Dep. Legal: C-963-1977

Distribuie: prás provincias de A Coruña e Pontevedra DISTRIBUIDORA LAS RIAS, Telf. 209850-54 A Coruña

Bilbao DISTRIBUIDORA VASCA, teléfono 4231933

Lugo: FOLLAS NOVAS, Telf. 217685

Ourense. Vda. de LISARDO.

Barcelona. F. RAFAEL ARTAL, Telf.: 2433658

A SUA CONFIANZA
EN NOS
TEN PREMIO

SORTEOS 54 DIA UNIVERSAL DO AFORRO

PREMIOS

SORTEO 31 DE OUTUBRO

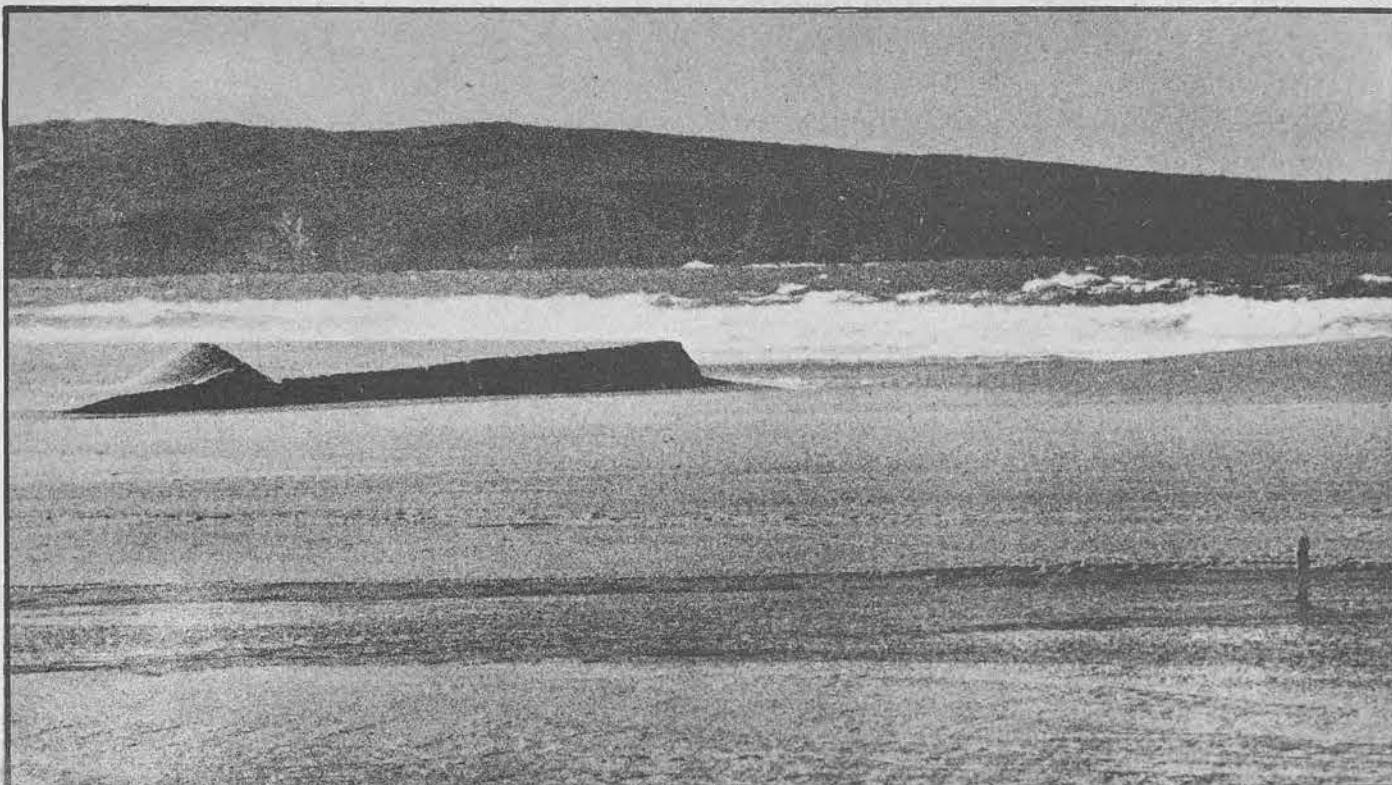
- Unha vaixela de Sargadelos de 55 pezas, por cada Oficina.
- Un premio de 10.000 ptas, por cada Oficina.

SORTEO 29 DE NADAL

- Un xornal de 40.000 pesetas, cada mes en todo un ano.
- Un coche "Ford-Fiesta"
- Cinco televisores en coor de 22".
- Dez ciclomotores de 55 c.c.
- Cincuenta premios de 10.000 pesetas.
- Cincuenta premios de 5.000 pesetas.

AO FACER OS SEUS
INGRESOS DAMOSLE
AS RIFAS EN CALQUERA
DAS NOSAS OFICINAS.

**CAIXA DE
AFORROS DE
SANTIAGO**
caixa confederada

O desmonte de area é un dos motivos centrais da protesta dos veciños.

E. RIVAS

xeldro e o riquísimo plancton daquelas augas establece a cría de munxe, robaliza, sollo, anquia, reo, rodaballo, etc., que, cando a lagoa se abre ao mar, perto da Frouseira, tone-

ladas de peixe saen pra medrar nas augas mariñas. Esta riqueza pode, asegún o citado biólogo e ornitólogo, Silvar, desaparecer de todo, con somentes chegar a se modificar,

alterando as condicións de vida que ali se dan.

Deixar as cousas como están aseguran a vida; modificándolas, así seña dun modo parcial, pode matar toda aquela riqueza. O dilema é moi claro.

O NEGOCIO DA AREA

De entrada os compradores din que teñen poucos cartos pra invertir alí, pero que han poñer coches eléctricos, que han facer o camping do que tan necesitado está Valdoviño (e xa hai un dende o ano da pera) e que han poñer botes pra remar, «sky» acuático e un sinfín de sinxelezas. Que han drenar a lagoa pra facela navegable..., e que esperan a axuda oficial a modo de préstamos e finuras deste estilo. No fondo está o negocio da area xunto con urbanizacións. A area, que xa se está sacando a toneladas da parte máis occidental da praia, métendose xa na zona das mareas, é un negocio redondo. Nin pagan impostos nin contribución. E ouro puro; o metro cúbico a trescentas pesetas, e veña toneladas e camións e toneladas.

Os mismos compradores din tamén que non hai colonos, pero nos podemos amosar moitos recibos anuais en concepto de renda e contribución por parcelas arrendadas dende os tempos de María Castaña. Eiquí xa se compra a gaiola co paxaro dentro. Pero os colonos calan. Xa saben cómo se venden dunha vez

este paraxe e cómo houbo que desfacer a compra.

A FROUSEIRA, UNHA PRAIA POPULAR

Esta de Valdoviño é unha praia popular, onde non van os señoritos. Van os traballadores, moitos deles enfermos, que o sol de Valdoviño cura os osos sin forza e abranda o reuma prás friaxes do inverno. Traballadores que non poden ter un chalet, coma outros novos ricos, precisamente á conta déles, fixeron a sua chaboliña de madeira e na soleira pasan os días de folgar en paz e sosego. Algunxs levan anos e anos no mesmo sitio, sin que ningún os arredara dalí, ainda sendo como é e din os compradores que é unha propiedade privada. Sí, privada de uso público, porque aquelas casas verdes e azules de madeira se non poden arrincar polas boas.

Agora, xunstamente agora que se anda a falar de «libertade», anque non prá terra galega, chegan os heraldos dun porvir sin vida facer o que non fixeron nin cando tiñan patente de corso pra facer e desfacer. Nin nos anos do fascismo foi posible esta barbaridade que no nome do progreso —o seu único progreso— se quere facer onde os homes e as garzas, as fochas, os munxes e as rás vivían...

O Ferrol, os seus traballadores, pódense quedar sin praia. Pero esto é, vai ser, moi difícil de aceptar.

A. MARTINEZ BARCON

UNHA CARAVANA FEITA NO PAÍS GALEGO
PRA DISFRUTAR POLO MUNDO

GRANDES FACILIDADES

DISTRIBUIDOR

comercial

LAMAS

CASA CENTRAL

Avda. de La Coruña, 93-95
Teléf.: 211641-215726-213266

SUCURSAIS

C/ General Franco, 24

Teléf.: 450674

Av. Navia Castrillón, 12

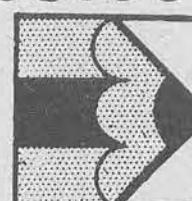
Teléf. 560704

LUGO

AS PONTES DE
GARCIA RODRIGUEZ

VIVEIRO

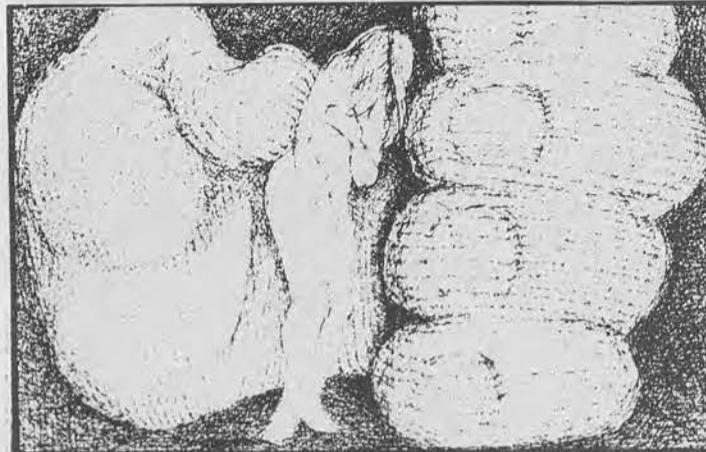
suteca

Santiago de Chile, 26 - bajo
Teléfonos 59 96 39 - 59 99 72
SANTIAGO

- MATERIAL TECNICO DE DIBUXO
- REPRODUCCION DE PLANOS
- FOTOCOPIAS

As enfermedades endémicas en Galicia

As enfermedades infecto-contaxiosas que, pola sua implantación no país en canto ao número de casos rexistrados, podemos chamar endémicas, meninxitis, tuberculosis, pulmonares e certos tipos de hepatitis, etc., teñen un orixe íntimamente ligado ao proceso socioeconómico que se dá no país e, xa que logo, ao proceso productivo. Este tipo de enfermedades transmisibles son fundamentalmente enfermedades «terceiro-mundistas», da dependencia, enfermedades que teñen lugar en sociedades con gran peso agrario sin infraestructura viaria abondo, nin alcantarillado, etc. e faltas dos máis elementais servicios sanitarios.

Por estas razóns, e dada a grande cantidade de núcleos de poboación sin rede viaria, abondo sin alcantarillado e sin rede de fornecemento de auga, Galicia, dentro do contesto europeo e do Estado Español, e a nación que más sufre as consecuencias deste tipo de enfermedades, con influencias directas non somente sobre da saúde, senón tamén sobre do ensino, desenrollo, demografía, etc.

A pesares de que, dado o carácter da nosa sociedade, con enclaves industriais desenrolados, tamén están presentes determinado tipo de doenzas típicas do desenrollo económico capitalista, cánceres, cardiovasculares, degenerativas, arterioesclerosis, etc., o más preocupante en Galicia, é a situación das enfermedades transmisibles que xurden do mundo rural ainda predominante. Aíslan da falla dunha infraestrutura sanitaria, a mala dotación das vivendas, a maioria ainda sin water, sin calefacción, cun gran importante de humedad e sin ventilación, dabondo vén ter unha reperCUSIÓN directa sobre do proceso da enfermedade.

ENFERMEDADES FRECUENTES

Dentro das endémicas rexistrables en Galicia, trataremos de ver as más frecuentes, indagando encol das causas e efectos de cada unha delas:

Os **parasitismos** que se dan fundamentalmente nos nenos, por ser os más propensos a esta infección, poden ser de varios tipos. O más frecuente é unha caste de vermes que se instalan no intestino dos cativos; non é unha doença grave, pero perpetúase no ambiente, no sentido de que os nenos depositan e inxieren da terra. Estes cativos

ván ter problemas pra comer, e esto xúnquese, por outra banda, á probeza e monotonía da nutrición pois o leite e a carne vénse e non hai acceso a unha rede de frío que leve o pescado á zona. Sofren trastornos nerviosos que fan que durman pouco, e experimentan, por outra banda, unha medra inferior á normal. Se aos problemas dun ensino alleo se lle engade esta doença que é case crónica en todos os nenos galegos, veremos como vai condicionar dende a baixa estatura dejá o problema da culturalización, agravando o acceso á cultura da persona.

Diarréas - gastroenteritis. Inflúen directamente sobre da mortalidade infantil, pois tamén eíqui son os nenos os más afectados. Dándose o caso de que no ano 72, nas zonas de Bande e Viana do Bolo (Ourense), a mortalidade infantil era semellante á de Chile e outros países terceiro mundistas colocándose nun 60 / 1.000 frente á media estatal do 19 / 1.000 e a de estados como os Países Baixos que estaba nun 10 / 1.000.

Tuberculosis, e unha enfermedade que aumenta arreio en Galicia, en parte por se teren esquençido as medidas preventivas, de tal maneira que últimamente non somente temos a tuberculosis como enfermedade pulmonar, senón que xa están a medrar as **meninxitis tuberculosas**, de gravedade con piores consecuencias que as meninxitis meningocócicas; presentan unha mortalidade dun 50 % e gravísimas secuelas.

Meninxitis meningocócicas é a enfermedade infectocontaxiosa que más ingresos provoca (400 a 500 casos anuais no Hospital Xeral sin que exista ningún tipo de vacuna contra dela). Provóca un microbio

que pode ser de tres tipos A-B-C, frente aos tipos A e C, que se tén dado no Brasil e en África, hai vacunas en funcionamento. Respecto do tipo B, que é a que se da eíqui, ainda non se lle atopou se ben hai esperanzas de conquerilo. A sua mortalidade está entre un 6-9 %. Frente a esta enfermedade, o que compriría sería unha educación sanitaria á poboación para explicar cales son os primeiros síntomas de tal xeito que se poida tratar a tempo evitando a morte do enfermo; por outra banda, coa creación da necesaria infraestrutura viaria e sanitaria, a doença reduciríase.

Algunhas estudos feitos no Estado encol desta enfermedade tentaban demostrar que era unha enfermedade urbana, propia dos barrios e cordóns das ciudades. Aquí non está estudiada, pero polos datos que se teñen na zona rural danse casos anque non tantos como os que se poden dar en ciudades como Ribeira ou nas zonas en expansión do norte de Lugo; pódese aventurar que nace dun proceso de urbanización irracional ao dispoñer da infraestrutura necesaria. A maior dificultade pra combatir a enfermedade e, desde logo, a falla dunha vacuna.

Hepatitis. Pola sua abundancia en determinadas zonas rurais, podemos considerala endémica. Existen varios tipos, e a más frecuente e a que se denomina «infecciosa» que se transmite fundamentalmente polas aguas contaminadas. A existencia de traquidos de augas superficiais en contacto co exterior e sin sustancias desinfectantes como a leixa ou o cloro son o vehículo idóneo pra transmisión da enfermedade.

Fiebre tifoidea. Xunto coas febres paratípicas, constitúen enfermedades endémicas que nalgunhas zonas, principalmente nas rías, debido ao verquido das aguas sin depurar e o posterior consumo da sua fauna, son moi abundantes. As vilas costeiras verquen as alcantarillas directamente ao mar, e cidades da importancia de Pontevedra non teñen en funcionamiento ningún sistema de depuración dos verquidos. A existencia de epidemias do tipo do cólera, non é, xa que logo, ningunha casualidade.

Si estudiamos polo miúdo a situación da sanidade en Galicia, vemos que é equiparable á de calquera país terceiromundista, pero a situación é tal que nin siquera se conocen os datos que permitan determinar a sua realidade. As medidas pra solucionala xurdirían dun conocemento exacto da situación, e serían fundamentalmente medidas de saúde pública pra erradicar as enfermedades infecto-contaxiosas. Unhas medidas que sin dúbida irían ligadas a outras de tipo socioeconómico capaces de transformar a nosa realidade política, económica e cultural.

crónica política

Son agora os propios armadores coruñeses os que declaran por si mesmo que o acordo pesqueiro coa Comunidade Económica Europea é un fraude. A inxenuidade e incapacidade de resposta do pequeno e medio empresario galego, neste caso os vinculados pesca, parece non ter límites. Sería importante que agora que empezan a descubrir que son sacrificados os seus intereses nas negociacións do Estado español co MCE, que a UCD ten preparada toda unha alternativa que propón reducir a flota pesqueira, favorecer a instalación de grandes compañías, facer desaparecer as pequenas e medianas empresas, en fin «que o pescado fresco haza que compralo na CEE...», se organicen e actúen abertamente contra da política do Estado español, deixando de apoiar alternativas políticas que representen aos monopolios.

Pra os mariñeiros galegos, como sempre, o problema é agudo de maneira inmediata: o paro, o traballo eventual, a emigración, permanecer ao marxe dunha serie de garantías laborais e sociais mínimas que si protexen a outros traballadores... En fin, unha vez más estamos diante da agresión contra dun sector da nosa economía que, puidendo ser transformado e puidendo crear riqueza pra o noso pobo, vai ser destruído en beneficio de intereses alieos aos nosos.

A VISITA DO PSOE

Por si fora pouco o televexo, a radio, os periódicos, a axuda económica europea e americana pra afortalar a presencia do sucursalismo político, os partidos españoles envían de cando en vez aos seus homes cualificados a vixiar a situación de Galicia, a organizar «huestes» e a facer declaracions a propósito.

Nesta ocasión enterámonos por boca de Enrique Barón, ex-dirixente da FPS, enxendro social-rexionalista ao que pertenceu tamén algún grupo formalmente galego, de que o PSOE é federalista. Non sabemos de qué tipo de federalismo se trata; a bon seguro que do USA ou Alemania Occidental, non precisamente dun federalismo político, económico e cultural que se artella a partir da soberanía e independencia nacionais.

Como sempre, o representante do PSOE atacou ao nacionalismo, dixo que ningunha nación integrada hoxe no Estado estaba colonizada aunque efectivamente reconceu que había «pueblos ricos y pobres». A solución está, aseguír eles, en que os primeiros axuden aos segundos o mesmo que dí a Santa Eirexa Católica respecto das obras de caridade... A millor maniera de que os pobres sigan sendo pobres.

COLONIA, AO FIN

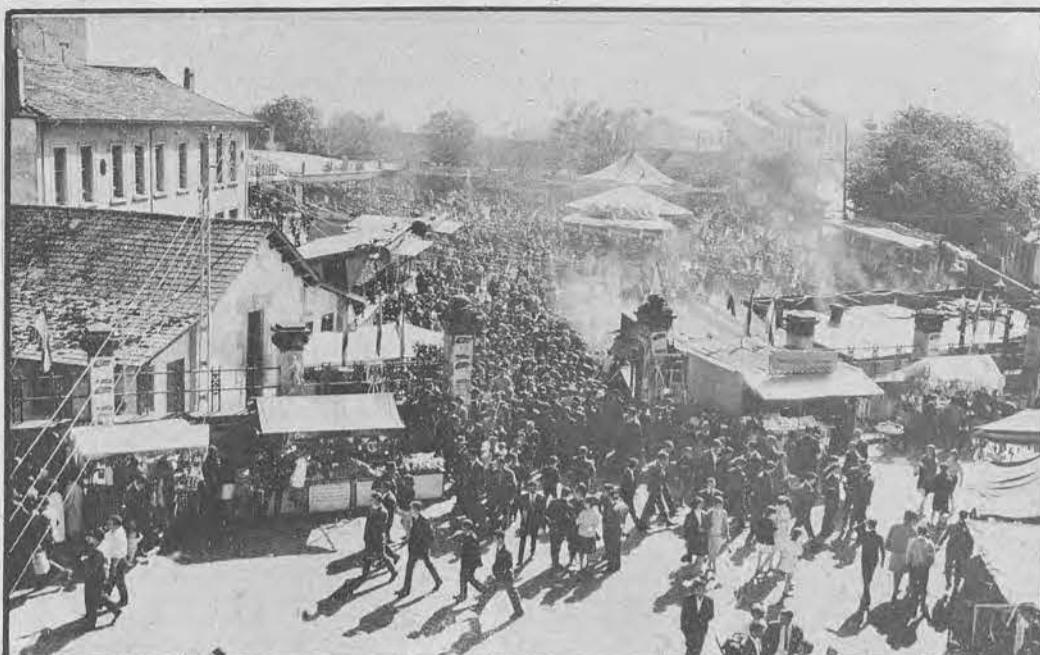
Enterámonos hai uns días, aseguír a prensa española, que Galicia «es la región donde más se ve la TV», e que «analfabetos y personas sin estudios son los más atraídos por la pequeña pantalla». Preciosa identificación que si parece demostrar que efectivamente o problema galego é un problema de loita de clases, como din os socialistas españoles —sempre tan marxistas—, de loita de clases contra do imperialismo e ad-latentes.

Logo pois, Galicia mal que lle pese aos chamados socialistas, é unha colonia. E son os propios medios de comunicación os que ás veces descaradamente o evindicán así como o carácter e función dos medios que empregan, nalgunhas niveis, pra reforzar a colonización.

¿QUÉ SE APROVEITA DO TERRORISMO?

O terrorismo chegou e continúa a crear grandes beneficios políticos. ¿Quén son os grandes beneficiados, quén son os terroristas? Os grandes beneficiados coñecen porque xa xurdiron moitas veces decidindo que o que hai que facer é votar sí no referéndum constitucional. Nembarcantes, non se acaba de saber quen move os fios deste terrorismo que aparez coma un fado maléfico contra do que todos están sin ser orixinado por ninguén.

Entón, en Galicia, un somente sabe sinalar os que salen beneficiados...

Unha imaxe doutrora: as barracas no Campo da Feira.

JUAN JOSE

«Otro bonito regalo...»

O ESPLENDOR E A DECADENCIA DAS FESTAS GALEGAS SAN FROILAN

Non se sabe moi ben cando os ciudadanos luqueses empezaron a festexar o santo que ocupou o solo local alá na Edade Media; hai quen di que foi antes a feira que a festa, pero o que é seguro, é que, dende tempos dos que ningún en Lugo pode dar a máis remota

Nos nosos tempos, o entronque, poucas veces armonizado, da Galicia tradicional e da «nova época», ponse, como non, de manifesto. E, acarón dos vellos pero vivos postos do «pulpo de San Froilán», topamos os carísimos «chourizos estoupados» e a «Taberna asturiana»; acarón das sempiternas tómbolas, coches eléctricos de Camarero e «caballitos», novas «avionetas» e «norias», barracas como «La india en cueros» ou «Jungla salvaje», acordes cos signos dos tempos. ¡Onde quedan «El muro de la muerte» (a xente, quen sabe por qué, gostaba do risco..., alleo), os espellos, os «Túneles do medo», o popularísimo «Barriga Verde», o «Teatro Argentino», onde os rapanzolos que recén puxeran os calzós longos iban ver a primeira perna femenina completa...

A carreira de motos, as verbenas, a «ghymkana» do 12, o «Domingo das Mozas»... E de fondo, a

verdadeira razón de ser da entidade das festas: a feira. A feira do día do Patrón, era a más importante do país; quen a recorda, afirma que viña xente de toda Galicia, León, Asturias e ben más alá. Gado, produtos do agro, abeños, ataños, trebellos... Como calqueira feira, pero en grande, en moi grande. E aquí foi onde o aspecto menos armonizador dos «signos dos tempos» se manifestou: e, estando en contradicción cos intereses económicos de quens non toleran a competencia, de quens queren (e poden) imponer a sua lei e sistema comercial, o vello Campo da Feira desapareceu; e con el, a feira grande do San Froilán; e as festas, no seu conxunto, empezaron a perder xente; e empezou a decadencia...

Hai unha figura clave e mostra do tratamento oficial das festas: Pelúdez e familia, ese personaxe paleto e «retranqueiro», pro con certa «audeza» que, en conxun-

noticia, na maior parte da primeira quincena do outono a cidade quedaba envolta no característico ambiente de troula e animación comercial que caracterizou históricamente e inda, a pesar dos pesares, vén caracterizando ás festas maiores de Galicia.

JUAN JOSE

TERRA:

«O Pelúdez é un personaxe que nace na primeira década do século con «El Progreso»; daquela querían representar con ese personaxe ao paisano inculto, ao paisano torpe que chegaba aquí e que se admiraba de todo. Máis tarde, alá polo ano 38, encargáronme a min de que seguise falando do que decía e tiven que facelo falar, referíndome máis ben ao panorama de Lugo. Entón cambeille a psico-

loxia do personaxe, porque pareciame unha brutalidade convertir a un paisano —que os paisanos non son tontos como á xente lle parece, senón que por natureza, son moi despexados— e fixen aparecer un paisano que, facéndose o bobo, pero conocendo moi ben as cousas, cun comentario moi grande—; e máis tarde, como resultaba moi monótona a causa, ocurriuseme casalo e máis tarde poñerlle un fillo pra poñer os tres estamentos da aldea, todo por poñer unha persoa como o personaxe «Pelúdez» cunha aqueda grande pra ver as cousas como amo de casa. A muller, con ese bon sentido que teñen as amas de casa, e que, ademais, presume de, ao chegar aquí a vila, alternar coa xente. E un fillo que, ao estar xa na época actual, tén xa unha psicoloxía nova e ve os defectos que os pais xa non ven; e deste xeito, fun facéndolle falar».

«Chegará ás festas o popular Pelúdez»

Velequí o reclamo que, xa nos primeiros anos do século, anunciaba nas páginas de «El Progreso» a chegada a Lugo do personaxe que anos máis tarde colería da sua man Trapero Pardo (baixo o pseudónimo de Trapacero) pra aparecer ano tras ano, sen pausa, deica hoxe. O personaxe de Pelúdez completarase coa sua muller Filomena e o seu fillo Peludeciño. Os perfis psicolóxicos dos tres responden a esquemas sen grande variación: o Pelúdez quer ser arquétipo do labrego observador, retranqueiro e burlón; a Filomena representa á muller lista e con «chispas»: non é ningunha coitada e o home non lle gana en picardía e sabencia; Peludeciño é o rapaz desperto e inquieto que tacha aos pais de anticuados e quer representar a nova visión das cousas da mocidade.

Toda a serie dos Pelúdez («E

Pelúdez dixo...») sería merecente dun comentario moito más amplio do que se fai nesta breve reseña. Así e todo, e sobre a base dunha pequeníña escolma de frases de cada un dos personaxes, imos tentar interpretar o significado da serie e as razóns do seu éxito entre o público luqués.

O Pelúdez dí, por exemplo: «E nos axuntamentos a boa persona non sempre é o mellor concejal. Todos os que eu conozco son bons como os cachos de carretera que amañaron dentes de Garabolos a Guitiriz, que son bons de verdá. Pro a mí dámelo pros concellos xente de xenio, que se ipa decir «¡non!» cando conveña e «¡sí!» cando deba, inda que o sí vaia contra os seus intereses. Que a veces por ser boas personas hainos que din amén a todo...». E eso non lles acaí aos intereses dos veciños!»

«A ver se algo sacamos con eso da Gran Área de Expansión de Galicia. Que boa falla nos fai... O malo é se eso de área se queda en área».

Fala a Filomena: «Y que pongan un paso de cabra o como se llame en la carretera de La Coruña para que los cativises que van a la escuela de San Froilán puedan pasar, pues un día cualquier aparecen uno o dos esmagados por los autos que pasan por allí acentelleados». Despierta, pasmón: no sengas un caquiño, que nosotros podemos votar a quien nos salga de dentro, que ya se arremató aquello de «como no votes por fulano...!»

E o Peludeciño na barraca de tiro: «Eu apunto ben. Pero estas carabinas están más usadas que a Conferencia de París, e tampoco con elas se pode fa-

cer nada. Porque o ángulo de incidencia non fai triángulo coa renta que pasa polo punto de mira, e a coordenada non está acomodada á coordenada que ha de seguir a bala e así a curva do proyectil non está fixada...». E tamén: «Hai tiatro, que poñen unha sobre de Cunqueiro. E o tiatro é un dos medios que os da xuventú temos que decir cousas que non se din».

Entre o público ciudadano de Lugo, a serie de Pelúdez callou con éxito porque proporcionaba á pequena burgesía a imaxe do mundo da que procedían, pero co cal xa non se identificaban. Os tres personaxes encarnaban a perfección a suma dos tópicos, de lugares comunes (nas dimensións positiva e negativa) que encheron a imaxe do labrego galego durante moito tempo: o home retranqueiro, a muller castrapista que quer falar es-

pañol, pero o queixo, o seu idíoma, asómalle por todas partes (léase ó intento frustrado de se asimilar á lingua e más aos xeitos do colonizador...) e, en fin, o neno, o rapaz mínimamente contestatario que non acouga coa maneira de ser, coa maneira de vivir dos pais. Son o espello perfecto dos «colonizados e alleados» do noso país: os «da cidade» óllanse nel, e a lectura elles gratificante porque os libera **do que foron pero que non queren ser**, porque están na fase de asimilación, de absorción total na esfera do colonizador. Dahí que resulten tan «cómicos» os falares da Filomena, dahí que a crítica do Pelúdez non alporice aos posibles intereseados nin resulte agresiva, dahí, finalmente, que as críticas do Peludeciño non pasen as más das veces de arroutadas perfectamente asimilables...

Andrés Torres Queiruga, teólogo influído polas distintas correntes que tentaron renovar o pensamento cristiano e, más directamente pola corrente alemán, non libre de certo elitismo racista, que xa tiña incidido a nivel filosófico sobor do galeguismo histórico, principalmente de Risco. Con abundante obra publicada en galego,

amósase como un galeguista a nivel ético e sentimental, anque a nivel político vexa a Galicia en España e a nivel cultural en Europa. Preñado de voluntarismo, ao seu traveso, tenta compatibilizar certa abstracción relixiosa con problemas sangantes da nosa realidade, sempre dende o estrado do seu pensamento...

TORRES QUEIRUGA

Acabar unha igresa fidel a Galicia

A sua estracción social responde á media do orixe dos cregos en Galicia?

—Sí, eu creo que sí. Son fillo dun mariñeiro, dunha familia normal, e penso que responde ao extracto xeral dos cregos en Galicia, como en xeral, penso eu, se vai achegando á media de todos os que estudan en Galicia, ainda que queda demasiado elitismo.

En canto á evolución da Igrexa en Galicia, pensa que correu parella ao movemento social dos últimos tempos na nosa nación ou produciuse algún tipo de desfase?

—Eu penso que na Igrexa hai movementos minoritarios, iba decir perfectamente sincronizados cos diferentes movementos que se dan na sociedade. Como conxunto, creo que, desgraciadamente, tamén responde ao conxunto da sociedade galega; que evolucionou pouco pra o que debería evolucionar, e indubidablemente, creo que tamén hai que admitir, porque quizais sea natural, que a evolución da Igrexa está en certa maneira condicionada pola evolución social, encanto que os homes da Igrexa e os cristianos son tamén xente que está metida na sociedade, que responde aos mesmos estímulos, e que trata de dar unhas respostas parecidas dacordo coas diversas posturas.

O seu papel dentro deste proceso, ¿cal é?

—Tenta ser o proceso dun home de pensamento. A miña aportación á Igrexa, como á sociedade galega, paréceme que é dende o pensamento teolóxico, e neste senso, eu, que me parece que despeite moi pronto prao problema de Galicia, tentei sempre facer unha teoxia que respondera ás nosas necesidades, e quixera seguir nisto, ainda que non é sempre fácil porque aquí hai unha dialéctica nada sinalada entre o ser fidel a esta realidade concreta e estar atento aos progresos que se dan na teoxia mundial.

¿Qué é o que define a sua línea eclesiástico-social?

—O que más me caracteriza, e o que eu quixera que me caracterizara, é acabar unha Igrexa fidel a Galicia. Polo tanto, pode chamarse unha actitude nacionalista en tanto penso que a Igrexa si quer ser algo, si quer servir ao home, tén que ser unha Igrexa perfectamente encarnada na problemática de Galicia.

De todos os xeitos, os seus plantexamentos teológicos están vencellados a alguma corrente europea ou americana? Non si?

—Sí, eu penso que hoxe calquera que queira pensar tén que estar en contacto coas distintas correntes que se producen no mundo da teoxia. Xa que logo, evidentemente, a miña teoxia trato de aprenderla nas correntes que teña a man.

Eu teño moito influxo da

teoxia alemán, recibín un forte impacto da teoxia sudamericana da liberación; porque tiven a sorte de asistir ao I encontro do Escorial. Daquela escribín un artícuo que se titulaba «De Galicia a Galicia pasando por América»; é un pouco o que nós teríamos que facer eiquí en Galicia: poñernos realmente ao servicio da liberación do home galego.

De todas maneiras, os meus intereses intelectuais son normalmente más amplos, e, en fin, toda teoxia me interesa, ainda que por temperamento iríame máis o especulativo e dogmático, e ás veces o que teño, é que por fidelidade á Terra tratar de meterme en problemas xa más concretos pra os que ao mellor non estou ben preparado.

O tipo de teoxia que fai, é dalgún xeito europeista ou pode enlazar co galeguismo culturalista de igual modo europeista?

—Diría que en min hai dous factores. Indubidablemente, hai unha compoñente, á que non quixera renunciar, europeista no sentido dun universalismo cultural e que trata de enraizarse nos grandes temas, nas grandes preocupacións do pensamento, da filosofía e da teoxia de Occidente. E doutra banda sintome moi impactado polo fenómeno da liberación, que por outro lado tamén se dá en Europa, a través da teoxia política; sobre todo porque sinte un compromiso moi primario e fundamental cos problemas concretísimos da nosa Terra, é que teño máis afinidade coa teoxia que se dá en Sudamérica.

Pensa que Galicia se pode

equiparar desde todos os puntos con Europa, ou ben a súa problemática tén más que ver ao mellor cos países colonizados?

—Gostaría situala, a pesares de todos os defectos de Europa, pro reconozo que realmente estamos nunha situación ambigua, en xeral toda España, e en Galicia quizais de xeito máis acentuado. Xa que logo, penso que, queiríamo ou non, estamos plenamente metidos na cultura europea occidental, pro temos problemas serios moi típicos do Terceiro Mundo. A situación é ambigua e non se pode definir por un lado ou por outro.

En canto ao movemento político que se dá en Galicia?

—Véxo o tremendo ambigüo. Eu agora acabo de chegar de Madrid, ali estiven nunha xuntanza con xente de toda España e ás veces tratava de explicarle a aquela xente a situación de Galicia, porque hai un desconocemento e un desenfoque brutal respecto de nós. Unha das cousas que eu decía sempre era que en Galicia a situación é boa. Hoxe temos un gran ivel de conciencia, de sentimento do que son os problemas de Galicia; xa é moi distinto a expresión deste sentimento, a expresión desta consciencia dos problemas, e ainda moi moito más deficiente é a articulación concreta política desto.

Neste sentido, penso que non estamos acertando demasiado en Galicia. É decir, que temos un gran potencial político galeguista de transformación da nosa sociedade presente na entraña do pobo, pero estamos

en gran parte malgastándoo, quizais por plantexamentos idealistas de máis, por unha división realmente brutal entre nós, que nos fai perder enerxías en problemas secundarios. Creo que estamos ainda moi lonxe de atopar os caminos dun auténtico artellamento, dunha política que lle dea saída a estas potencialidades que me parecen moi reais en Galicia.

¿Qué pensa da dialéctica entre sucesalismo e nacionalismo? ¿É real ou ficticia?

—Eu diría que hai o problema de fondo. Diría que hai unha opción fundamental que debe ser previa a todas as outras a opción por Galicia concretada nos problemas de Galicia. Pra mí, esto é o primeiro e fundamental, e esto é o que a min me fai sentir unido ou separado doutras persoas. Distinto é o artellamento que se lle dá a este sentimento. Porque eu penso que ao querer artellalo política e ideolóxicamente pode haber actitudes más esclusivistas e outras más dialogantes co resto de España.

Eu pediría cautela, non lanzarnos ás poulinas nin anatemás, senón que unha vez suposta esta opción fundamental por Galicia, respetar os diversos artellamentos. Naturalmente, dentro de certos límites, é decir, dende o momento en que determinadas aptitudes de colaboración rompen este compromiso con Galicia, a min xa me parecen ilexitimas. Agora, tamén penso que tén que haber un realismo na nosa aptitude política; queiramos ou non, Galicia está moi implicada co resto de España e témo que ter de conta á hora

de querer ter eficacia real. ¿Qué pensa que é o galeguismo e por qué xurdíu?

—Pra min hai o descubrimento de que pertences a unha comunidade cultural e real no sentido de que participas en problemas reais. E moi certo que en Galicia foran os intelectuais os primeiros en descubrilo conscientemente. Quen o conservou foi o pobo que estaba desposeido da sua conciencia e que, xa que logo, non era capaz de expresala, de artellala. Foron unhas poucas intelectuais os que empezaron a descubrir que hai unha unidade e unha realidade. E a medida que se iba descubrindo, iba revarquendose no pobo, por tanto, volvéndolle o que ésta minoría descubrira, volvéndolle espontaneamente, e éste é pra min o proceso máis importante que está hoxe en curso, e que é hoxe más masivo que nunca, de que os gallegos formamos unha comunidade moi unitaria, moi real e moi concreta. Que seña más que nunca non quer decir que seña abondo, porque ainda temos que abrirlo moito máis e penso que ésta é tarefa fundamental hoxe: o conquerir que éste descubrimento da pertenencia fundamental a Galicia non quede preso nun certo elitismo, nin siquera en posicións políticas moi en punta, senón ampliar a base desta conciencia aos diversos estratos sociais.

¿Cómo enxuicias as deserções habitadas dentro da Igrexa?

—Eu penso que en Galicia se deu unha deserción excesiva das ringleiras da Igrexa. Habría que ir á raíz profunda. E aquí hai algo que me preocupa moito a nivel galego: é decir que somos unha sociedade cun alto grado de anomía, unha sociedade pouco artellada internamente, unha sociedade amorfa que consume unha enorme cantidade de enerxías a todo o que aquí quer servir a Galicia, e entón, esto tende a producir un gran cansancio nas personas que queren de verdade traballar por Galicia. Realmente penso que en Galicia, fai falla unha cota máis alta que o normal de heroísmo, de sacrificio, de altruismo para permanecer nun servicio fidel a Galicia. Pra min espiña a deserción de moitas persoas, que non é por malfacia, senón moitas veces por cansancio ou aplastados pola dificultade da tarefa. E un fenómeno da sociedade galega en xeral e que se dá claramente na Igrexa, quizás con menos xuscificación xa que si algo tén a Fe é precisamente un apoio da esperanza, que tén motivacións transcedentes precisamente porque, digámolo así, o noso fundador foi un home que soupo aguantar deixa o último momento do fracaso e non se rendiu nunca ao peso e á inercia da sociedade.

SANTIAGO

Un colexio pantasma

Por un decreto do Ministerio de Educación e Ciencia, aparecido no Boletín Oficial do 4 de setembro de 1975, ordénase a constitución dun Colexio Nacional, en Santiago formado de 24 unidades e unha de educación preescolar. O decreto non fala pra nada de presupostos e da ubicación do Colexio.

Entón, nace, como parte integrante do Instituto Femenino «Rosalía Castro», que lles proporciona unha parte do edificio. Pero esas 25 unidades vanse ampliando hasta tal punto que hai que recurrir para meter ás nenas, ao Seminario Maior e o Instituto Masculino, que se comprometen a ceder parte das suas instalacións para organizar e garantizar o ensino. Así, un Colexio Nacional de EXB, en teoría, vese dividido en tres edificios a falla dun propio. Hoxendía conta con 35 unidades e cunha poboación escolar de 1.500 rapazas, máis ou menos.

O ritual da política educativa, como o da política laboral, económica ou social, vai encamiñado a salvar as situacións provisionais e conflictivas sin un enfrentamento directo cos problemas; así, as crísis a todos os niveis repítense porque as bases se manteñen sobre da irracionalidade, e do «sair do paso», como seña, sin tratar de buscar as solucións concretas.

FALAN AS MESTRAS

«En principio, o número de unidades ideal nun colexio sería entre 18 e 20, e cás aula debía ter de 20 a 25 escolares, o que beneficiaría as relacións entre profesor e alumno. O trato sería moito más personal. En tanto á nosa situación concreta, o problema funda-

mental é o non termos un edificio propio; o estarmos divididas en tres centros obstaculizan a planificación das actividades, as relacións directas, a coordinación do profesorado. Pero ainda más absurdo e contradictorio é que a lei obrique a contar cunhas instalacións e departamentos correspondentes pra realizar unha laboura axeitada e nós nin tan siquera contamos cun solar. Agora mesmo, por exemplo, a dirección do Instituto masculino proporciona unha aula que vamos ter que dividir en catro partes; sabemos que esa non é a solución verdadeira, pero o que non se pode aturar é estar dous cursos na mesma clase, impartindo materias distintas, porque é contraproducente para as rapazas. Todo é prestado;

ainda que nos dean facilidades abondo pra ir tirando, de todos xeitos, esto impide calquer posible iniciativa. Ademais de dispoñer de clases pequenas, onde as nenas se amorean, cáuse que non se pode unha mover entre as mesas. Pra utilizar o ximnasio temos que axeitar o noso horario ao do Instituto. En suma que ista situación é antipedagóxica. O que é inconcebible é que levemos así tres anos, que a solución non chega e que os organismos oficiais se desentendan».

As nenas, pola súa banda, non entenden, primeiro, cómo están tantas na mesma clase, están

abafadas pola falla de espacio. Elas quixeran estar instaladas nun edificio que contase cun laboratorio, cunha aula de música e os seus correspondentes instrumentos, con instalacións deportivas, cun patio pra sair no recreo hasta cunha piscina. E o incomprensible era, pra elas, que non se deran as clases en galego, como pasa noutras países do Estado.

Asimismo, o Presidente da Asociación de Pais, díxonos:

«O problema hai que enfocalo dende o punto de vista seguinte: non poden funcionar institucións, nin servicios, nin actividades, se non se dispón dunha sede, entón, non hai xeito humano de que se poida organizar o sistema de coordinación do ensino. Nun centro sin instalacións, non se pode levar ao cabo unha actividade de control. En principio, faría falla unha biblioteca, un local onde se podan xuntar todos os estamentos do colexio, espacio onde as nenas disfruten dun descanso lúxico entre clase e clase. O que non é viable e a creación dun centro sin presupostos, sin soares, sin un te-

reno onde construílo. Por exemplo, no Instituto Femenino recibimos queixas de que as nenas de preescolar non podían sair o patío, ou estar polos pasillos, cando lles tocaba o recreo, porque metían moito barullo e interrumpían as clases doutras profesoras. Acabaron deixándoas metidas nas aulas».

«Parece que as institucións engadidas dista problemática se pasan a pelota. O Ministerio dímos que, unha vez disposto o terreno xa el se preocuparía de acondicionarlo; neste caso, sería o Axuntamento quem debería proporcionar o solar. Así, cada un desmárcase da cuestión decindo que é outro o que tén que solucionar o problema e entrambres seguimos sin edificio e sin alternativa. Por outra banda, e aseguir declaracións do Inspector de EXB, hai colexios que teñen a plantilla sin cobrir, con plazas vacantes de alumnado; e nós temos problemas de espacio, o número de rapazas aumenta, e cada vez hai máis dificultades para darles cabida».

PONTEDEUME

A disentería, á conta do Sr. alcalde

S. PIÑEIRO

Máis dun cento de persoas, asegún fontes da Delegación provincial de Sanidade, sofren disentería dende a semá pasada en Pontedeume. Sen dúbida, son moitos máis. O andadio desmou escolas e internados, o Cuartel da Garda Civil, que tamén enferma ás veces, co 80% dos seus efectivos na cama, os consultorios cheos, os medicamentos contra a disentería esgotados nas duas farmacias da vila, visita de Sanidade, percura de mostras pra determinar a causa... Unha auténtica película de tres días en Pontedeume.

Os más afectados foron os nenos pequenos de entre os oito meses e os cinco anos, que hasta houbo que internar a varios no Ferrol e A Coruña. E a Delegación provincial de Sanidade vén de decir que non existe gravedade, por ser a causante a bacteria anomeada «shigella sonnei», productora de disentería. Asegún parece, o vehículo dela foi a auga da traquida, que, asegún se dixo, chegou a pasar tres días no depósito sin se clorar.

Este é outro aviso que recibe Pontedeume, da situación provocada polo unha desastrosa traquida de augas, que xa forá motivo para primeira manifestación que se recorda na vila.

Xa lembrarán os lectores que no número 2 de A NOSA TERRA, informábamos da manifestación

do 27 de xaneiro, na que se pedía auga clara e sana. Tras dunha asamblea popular na que se acusou á Alcaldía da culpabilidade da situación, anomeouse unha comisión pra se entrevistar con ela. No Axuntamento, sópuse que o Alcalde estaba en Madrid, e a entrevista foi co concelleiro Sr. Quintero, quen, afirmado que o asunto da auga o levaba directamente o alcalde co fontaneiro municipal, comprometeuse a informalo á sua volta de Madrid e a conquerir unha entrevista da Comisión coa máxima autoridade municipal.

E o alcalde voltou pero de xaneiro a outono, non convoca a ninguén, e o Sr. Quintero, asegún parece, desapareceu do Axuntamento.

¿A qué se adicou dende aquela

o Axuntamento, ou, se se quer, o Alcalde, que vén sendo a mesma cosa? A amañar as eleccións as Cámaras Agrarias, a poñer a disposición de AP, da que é xefe comarcal, a Brigadilla municipal de trabaladores e as escolas estatais, a pescar todo o vrán pola comarca do brazo de Manuel Fraga, e agora, atende á diputado Victoria Fernández-España, que, por certo, hai meses, en Redes, dixo que pertencía á Xeneración Nós. E o Sr. Alcalde concédelle o torreón dos Andrade ao director de TU en Galicia, Eugenio Pena, pra casar un fillo, acto contestado por pintadas e carteles anónimos que provocaron o traslado do xantar municipal ao adro románico de Breao; sigue a erguer monolitos (tódolos os anos temos un, o derradeiro, dedicado á Marina española), a anomear fillos adoptivos e predilectos a razón de cada seis meses e demás «actos rituais» de «liturxia» ben conocida: recepción consistorial, placa, rúa adicada e xantar.

¿E os partidos políticos? PCG e PSOE calan, á espera, asegún din, das próximas eleccións municipais, ou, en casos, conceden o seu espreso beneplácito. Sómente os nacionalistas teñen pedindo a dimisión polas suas actitudes, como a de hai tempo, de mandar descolgar unha pancarta que reclamaba a legalización da UPG.

EMBALSE DE PORTODEMOUROS:

Enfrentamentos e detencións

Os veciños de trece parroquias afectadas polo embalse de Portodemouros, construído por Fenosa, concentráronse diante do xulgadío de Lalín pra pedir a libertade de dous veciños, Xesús Rei e M. Porto, presos dende hai tres días ao parecer polo peche no túnel da central eléctrica no pasado Nadal.

Os concentrados, unhos dous centos, estaban apoiados pola AN-PG e tamén se sumaron veciños de Lalín e afiliados a outros partidos. A partir da unha da tarde, os concentrados cortaron a circulación da carretera Santiago-Ourense. A G.C. intentou disolver aos veciños, pero perante a resistencia distes, pediu reforzos. As 4 y media da tarde chegaron a Lalín un autobús da G.C. procedente de Pontevedra e outras forzas das vilas próximas.

A esa hora, a G.C. dirixida polo capitán da Estrada empezou a lanzar botes de fume en contra dos manifestantes; ao parecer tamén un número chegou a disparar

o seu fusil apuntando a un dos manifestantes, salvándose isto por cruzarse nise intre un camión que recibiu a bala na caixa. A G.C. fixo duas detencións, pero un deles rescatárono os seus, compañeiros nunha loitcorpo a corpo, no medio dunha gran tensión.

As 7 da tarde, reagrúpraronse os manifestantes na praza de Joaquín Lóriga, a poucos metros do cuartel, sendo outravolta dispersada e producíndose a detención dun veciño de Lalín. Perto da medianoite, a G.C. trasladou a Pontevedra aos presos de quen se pedia a libertade. Os detidos na concentración siquen no calabozo municipal. Efectúronse tamén varios (2) rexistros en domicilios.

As consignas que se berraron foron: «Os presos agora, queremos velos foras», «Galicia ceibe, xusticia popular», «libertade pra Rei e Porto», e «A xusticia e nosa, os asoballos de Fenosa», «Galicia ceibe, poder popular».

A POLITICA DA "CONSERVACION" DA NATURALEZA

RAMON VARELA DIAZ

Os procedentes legais prá protección e defensa da natureza no Estado español, remóntanse ao 7 de Nadal do ano 1916, cando por primeira vez, baixo do reinado de Alfonso XIII se crean e defínensos «Parques Nacionales». O artícuo 2º do decreto de definición di así: «Son Parques Nacionales a los efectos de la presente ley aquellos sitios o parajes, excepcionalmente pintorescos, forestales o agrestes, del territorio nacional, que el Estado consagra, declarándolos tales y haciéndose cargo de ellos, con el exclusivo objeto de favorecer su acceso por vías de comunicación adecuadas y de respetar y hacer que se respete la belleza natural de sus paisajes, la riqueza de su fauna y de su flora y las particularidades geológicas o hidrológicas que encierran, evitando de este modo, con la mayor eficacia, todo acto de destrucción, deterioro o desfiguración por la mano del hombre». Mais tarde, no ano 1931, pónse en funcionamento a «Comisaría de Parques», e en 1934, estableceuse o seu Reglamento. Despois viñeron duas leis de Montes, nos anos 1957 e 1962, que quitando algúns detalles de redacción sin transcendencia, deixaron intacta a definición do ano 1916.

A lexislación encamiñada á protección e conservación da natureza, así como a creación dos «Parques nacionais», non vai cumplir ningún dos seus fins a nivel do Estado español. A súa función, depende do Ministerio de Agricultura, está mediatisada por outros ministerios, e dende a influencia dos grupos de presión —que ás veces conquiren introducirse nestes «Parques» con obxetivos económicos— hasta a sua propia inoperancia, todo vai facer que na maioría dos casos se chegue ao esterminio da flora e fauna distes ecosistemas.

Exemplos pra demostrar o devandito non faltan. O máis recén é o do «Parque Nacional de Doñana», que inclúe na sua área protexida 36.000 Hs. cun núcleo de 7.500 Hs. adicado a estudos ecológicos e científicos (reserva integral), abrangue boa parte da Marisma do Guadalquivir, a mais dun cordón de dunas que se espalla ao longo da costa de Huelva; o seu complexo dunar está considerado un dos máis importantes da Península e dos máis notables de Europa. A sua riqueza en flora e fauna, más o feito de ser punto de chegada de numerosas aves emigrantes, fan do «Parque nacional» de Doñana, un dos máis importantes do Estado español e, por suposto, o orgullo dos ecoloxistas españoles. Pois ben, iste «parque», amenazado en diversos momentos por urbanizacions, carreteiras... etc., vén de sofrir agora a morte de milleiros de aves (50.000 asegún datos oficiais); estas mortes, que se lle apuxeron á doença producida polo xermolo «Clostridium Botulinum», conocida normalmente por botulismo, considérase como normal a nivel «oficial», e xustificase coa seca diste ano, que fai que o xermolo atope o medio acaído pra desenrolarse e propagar rápidamente ista doença. Tamén tentan culpar diste desastre ás aves migratorias, aducindo que nas suas longas andaduras contraen a doença e contaxiana en Doñana. No fondo non ousan reconocer as verdadeiras causas dista catastrofe ecolóxica como son a desacación de certas marismas nas zonas colindantes co «parque» e, o que é más grave, a utilización de pesticidas órgano-clorados e órgano-fosforados de alto poder tóxico e acumulativo, que verquen os arroceiros á beira mesma do Doñana. A morte distas aves, vense repetindo ano tras ano (sin tan alta seca como a deste vran igual que a utilización distes pesticidas prohibidos xa en moitos países e que no Estado español siguen a estar permitidos, co que tamén sigue aberto un amplio mercado prás multinacionais, que tiñan grandes stocks no momento de prohibirse istes productos nos seus países de orixe. Eiquí temos un bo exemplo de «protección» e «conservación» dos que leva a témino o Goberno español.

Agora ben, non somente existen «Parques Nacionales» prá conservación (?) da Natureza, senón que tamén atopamos «Montes protegidos», «Reservas», «Lugares protegidos»... etc. Imonos fixar nistes últimos, polo que de actualidade tén pra os galegos, xa que hai apenas 20 días, aparecía na prensa diaria a seguinte noticia:

«Catorce espacios naturales de la provincia de La Coruña gozan de protección especial según el inventario abierto, realizado por el Instituto Nacional para la Conservación de la Naturaleza (ICONA) y la Dirección General de Urbanismo. El inventario fue presentado en el reciente pleno de la Diputación Provincial...»

Pois ben, ista noticia, que pra moitos pode passar desapercebida, é todo un aldabonazo no medio ambiente galego, pois esta «protección (?) especial» tenta levarse adiante cando a maioría dos catorce lugares están ameazados de morte, como consecuencia de verquidos residuais urbanos e industriais, incendios, desecación, cacería indiscriminada, urbanizacions, estinción de especies de animais e vexetais, estracción de area... etc., por poñer somente algunas das moitas causas que provocan desastres ecolóxicos e socio-económicos de transcendental importancia, non somente nos devanditos 14 espacios naturais, senón tamén por todo o medio natural galego.

A creación distes «lugares protegidos» obedece teóricamente a razóns preferentemente culturais e científicas, a diferencia dos «parques Nacionales» cuja creación obedece a criterios preferentemente de tipo social.

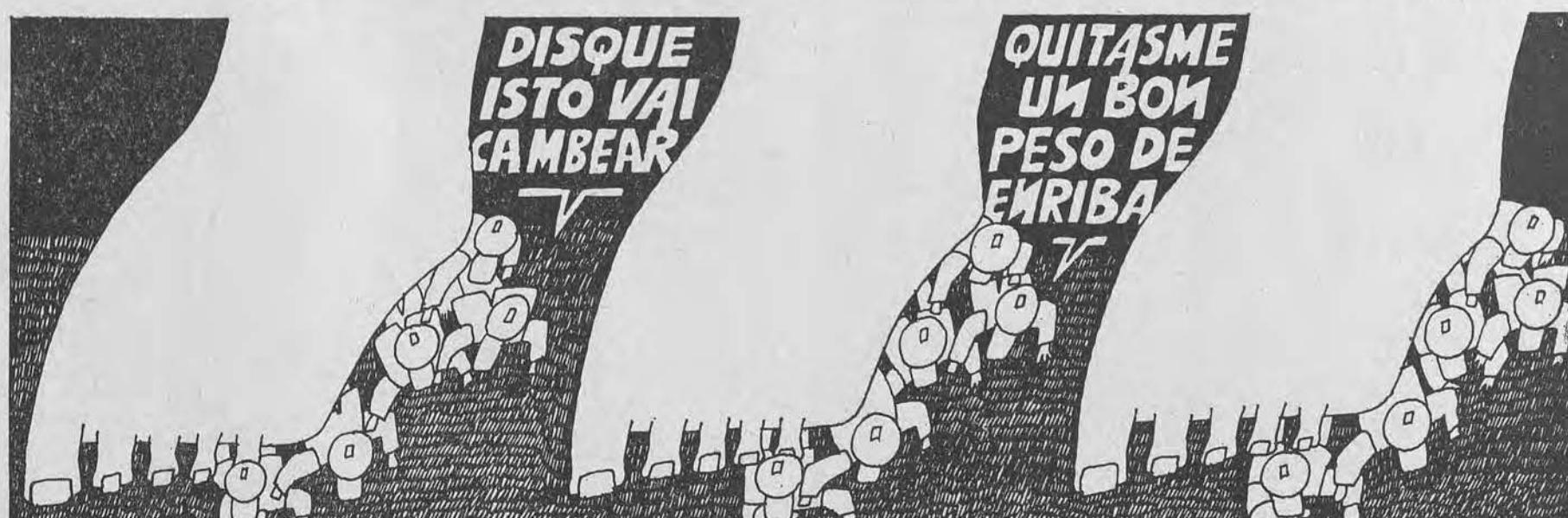
Chegados eiquí, podemos preguntarnos ¿É unha solución axeitada pra os problemas ambientais que están plantexados hoxe en Galicia a creación de lugares protegidos, parques... etc., en certas zonas, mentres que noutras lugares, ao redor, permítense todo tipo de desfeitas?

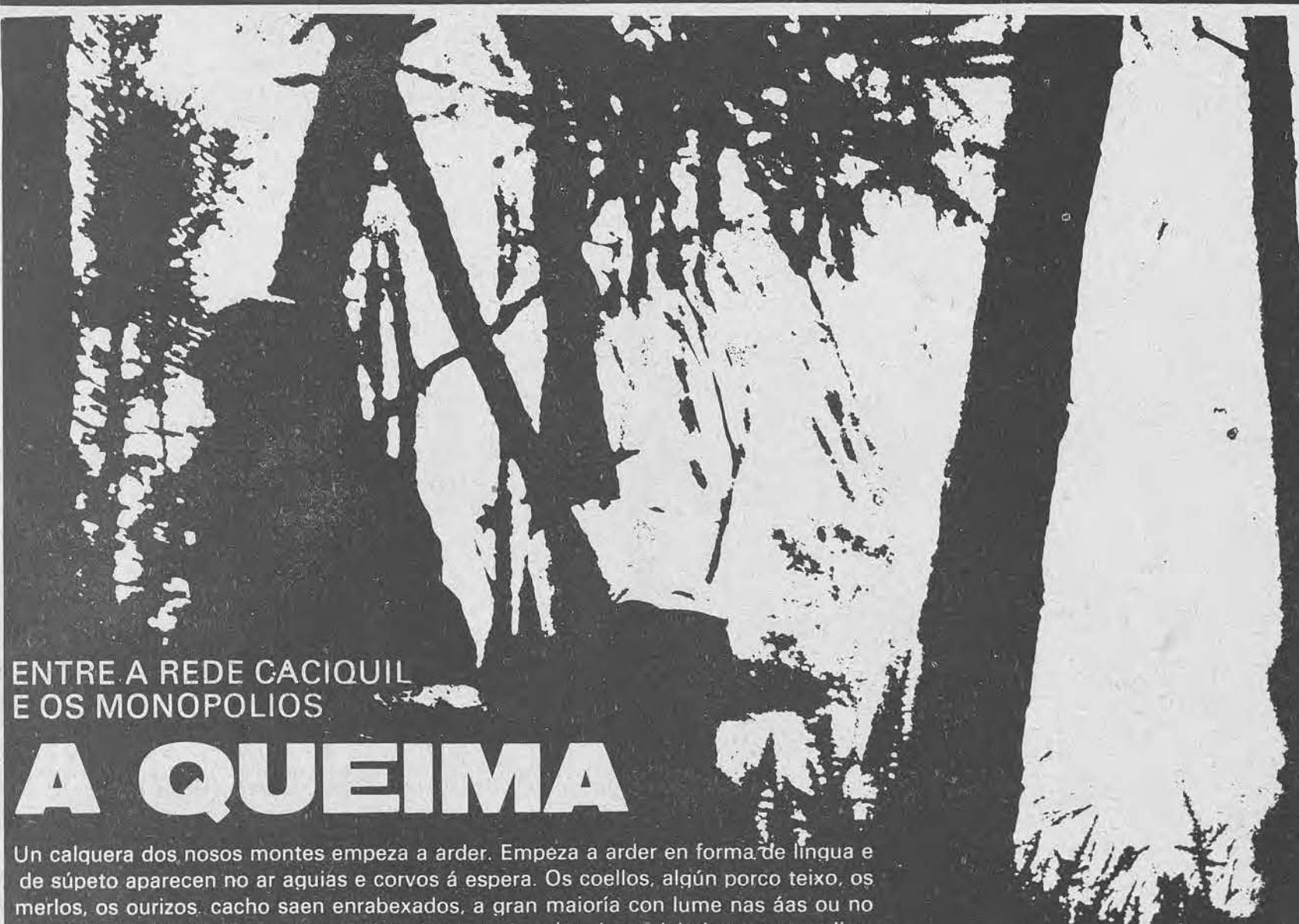
Pra nós, os galegos, a solución dos problemas ambientais, non pasa pola creación de zonas «protegidas», onde se defendan (?) lugares de moi poucas dimensións, que anque de verdadeiro intrés ecológico, non representan nada no conxunto da realidade galega, e ao mesmo tempo, estariamos permitindo que se contaminase o ar e a auga, así como o destragamento das riquezas das rías e do mar galego debido a unha industrialización irracional que desaparecen numerosas especies de animais e vexetais moi importantes pra o equilibrio da natureza e que as urbanizacions e a especulación nas cidades faga destes lugares pouco menos que inhabitables. En definitiva, que se destruán numerosos postos de traballo e que se hipte o noso futuro no tocante á disponibilidade de dos recursos naturais galegos.

Pra que o noso entorno non sofra istos e outros moitos desastres que se avecinan tanto no orden ecológico como no socio-económico (Alumina-Aluminio, que vai trazer contaminación por lodos rochos; Autopista do Atlántico que separará a danara mortalmente comunidades da nosa flora e fauna; Celulosas; Xove... —e un longo etc.), faría falla unha **protección global e real** estendida a todo o medio natural galego, pero non perdamos de vista a raiz do problema, xa que a desfeita do medio ambiente é un problema político, de clase de relacions que entre si mantén as nacións e, no caso galego, a relación de dependencia colonial, que neste intre histórico marcando peligrosa e desastrosamente o noso camiño, polo que unha planificación que teña en conta a nosa realidade e cunha legislación e control prá protección global da Natureza vai depender, en definitiva, da soberanía que teña o pobo galego pra decidir o seu futuro.

historias de esmagados

Por X. MARIN

ENTRE A REDE CACIQUIL
E OS MONOPOLIOS

A QUEIMA

Un calquera dos nosos montes empeza a arder. Empeza a arder en forma de lingua e de súpito aparecen no ar aquias e corvos á espera. Os coellos, algún porco teixo, os merlos, os ourizos, cacho saen enrabetados, a gran maioría con lume nas ás ou no pelo. Tamén agardar na sombra algúns aboutres da caída de madeireiros, monopolios,

caciques locais, axuntamentos antigalegos e antipopulares e unha administración allea, inoperante. O incendio tentará afogarse con «contrafuegos», removendo a terra con paleadoras ou, ás máis das veces, sinxelamente con xestas ou con canas dalgunha árbore.

Dende o ano 74, é habitual que cada vran o monte se vaia esfarelando. Naquel entón, a case totalidade de incendios producíanse en superficies consorciadas polo ICONA, pero hoxe a localización é moi difícil e nin siquera o tamaño das especies sirve de baremo, porque hoxe arde todo, sirve todo, porque son múltiples e ben complexos os intereses que se alimentan da queima dos montes.

Preocupounos, sobre todo, na recolleita de información pra o presente traballo, ir ás moi posibles causas dos incendios, porque é sobre delas, precisamente, onde compre actuar de cara a que o noso país nin se desertice nin se vexa privado, como tantas veces, dunha das suas fontes de riqueza

Nos máis de 1.400 «fuegos» en Pontevedra, ou as 32.000 hectáreas quemadas en Ourense, entre piñeiral e monte raso, ben de particulares ben estatais, ou nas 21.000 luquesas, nin a lei actualmente en vigor empeza por se cumplir. O artigo 11 da «Ley de incendios» señala que é competencia dos Alcaldes a extinción dos mesmos, con asesoramento técnico dos servicios forestais, e que a ICONA corresponde a prevención, pero o que tamén é verdade son as abundosas denuncias de gardas no senso de que os alcaldes nin acuden nin mobilizan ás comunidades locais pra estes auxilios. A inhibición semella ser a moeda corrente. Unha inhibición meditada.

E os labregos, a clase social directamente afectada neste caso, móvese entre o fatalismo e a confusión programada «si non arde este ano é o que vén...» «o caso é que nos funden como seña...» porque a concienciación é costosa, e conqueir medidas prácticas que eliminan os orixes das queimas pasaría tanto pola Reforma Agraria e diferente concepción da política de montes mesmo a niveles técnicos —por exemplo a repoboación en bandas de frondosas e resinosas e non exclusivamente destas últimas,

a distribución racional do aproveitamento de superficie en monte e pastizal, etc. — como por unha Administración propia que esixiría institucions galegas e populares sobre todo pra lles poder facer frente a monopolios e madeireiros. E si todo esto non se dá, hoxe por hoxe, non é de extrañar a despreocupación e hasta a intervención directa na provocación de incendios como resposta individual ou vecinal a diferentes tipos de asoballamento.

A ACTUACION DOS XURADOS

Si collemos como arquetipo a zona ourensana, onde á número de montes xa clasificados como de «man comum» supera grandemente ao resto da nación —na Coruña non se leva feito nada neste sentido, en Pontevedra volveron selles moi poucos aos vecinos, o en Lugo algun máis pódese constatar que o orixe de moitas tensións que poden ter como réplica as queimas, foi a actuación dos Xurados clasificados, más atentos ao sinxelo papel que a evitar solucionis discriminatorias e irregulares, como poidan ser a entrega de monte raso aos vecinos dunha parroquia e todo o piñeiral a outra, ou como no caso de Souteliño de Laza, darlo de primeiras e despois pasarlo á cabecel-

ra do Axuntamento, cando non os atrancos constantes a facer efectivo o díñeiro das rozas da madeira ou conseguir, como no caso do Monte de Ramo, o enfrentamento entre duas parroquias por mor da clasificación. Dende hai 3 ou 4 anos que se encetou esta mecánica, as reclamacións son constantes e os montes van ardendo: pola serra de San Mamede, o marco de Abellaneira, Pena Guillón, ou en Lugo o Miraz, o Mioteira ou o Pedregal, na Serra de Meira, este último de particulares anque sometido a repoboación forzosa en aras dun decreto de 1945, mentras algúns vecinos, adicados á cria de cabalos, viñan considerando inútil os árbores pra a súa cabana...

INTERES ECONOMICO

Unha segunda causa non é menos comentada e inda que hoxe non seña a primordial, como foi nembarantes, hai douce ou tres anos, si que a estar ben presente: os madeireiros. A mecánica pode empezar polos monopolios de compra marcando un precio tope sin moverse dos despachos: «que nos traigan madera a tanto el metro cúbico...» e continúa polos intermediarios, que fan o posible por conseguila barata —os marxes son escasos, por outra banda — e todos sabemos cómo se

malvende a madeira que pasou por un incendio... Outras veces a actuación é directa. Un caso actual entraña co rumor que correu por todo Viveiro (Lugo), referido a que os vecinos apaixanaron a varios mandados do alcalde e madeirista Sr. Salgueiro —conocido asimismo por varios intentos de fuga de capitais pra Venezuela, díxosenos— a prender lume a un monte... e non convén esquenecer que o empresario ourensano Paz Ameijeiras dende tempo atrás viña levando as subastas das talas que procedían dos incendios.

Tampouco fallan os intereses dos Axuntamentos por cortar a madeira antes de que se fagan as clasificacións dos montes, antes de que «se vaia o alcalde» nas próximas eleccións, por exemplo. Ou millor si se pode impedir a clasificación en «man comum», o Axuntamento seguirá a recibir o 85 por cento dos beneficios duns montes administrados por ICONA, pero considerados de «utilidade pública» porque eran de repoboación natural. No caso de que se efectuasen as clasificacións os Axuntamentos pasarán a beneficiarse somente dun 20 por cento. Pero non se trata esclusivamente de intereses económicos. As redes do caciquismo político non andan lonxe. Máis clara a cousa: en Toén (Ourense) hai dous bandos ben definidos. Nun está a xunta vecinal, formada, como cásase todas e a efectos de entregárlas os montes clasificados, ao traveso das antigas «Hermandades» ou directamente polas alcaldías —, e o que foi presidente da «Hermandad», membro de AP e futuro candidato á alcaldía. Pola outra, o actual alcalde, da UCD, que amosou interés polo monte no tempo que leva... Nunca se derramara o monte en Toén e este vran tivo 4 queimas e, ao millor pra que a provocación fose máis clara, un bo día tamén prendeuelle lume a unha viña, somentes a unha viña!

A PENETRACION CAPITALISTA

Quedarianos como outra causas xerais o interés das empresas capitalistas en penetrar nos bosques, os menos costes posibles —as superficies queimadas son doadas para mercar ou alugar, feito que xa nunciaba no ano 76 o Sindicato da Caza Galega-CCLL ao través do seu vocero «Fouce». Neste caso aparece unha mecánica máis sutil: durante algún tempo, acentuóse certa campaña que se pode resumir na frase «Si se queima o monte, ICONA vaise e pasa aos vecinos la propiedade...» A ICONA nunciou miraron amistosamente os labregos, e a palabra propiedade é síntesis do «seu capital». Foi tronada unha campaña pola eliminación da propiedade estatal de cara a que se pasase a propiedade privada e individual dos vecinos —lembra-se que, ao non ter personalidade xurídica a parroquia, non é posible de paso a propiedade comunitaria— despois tratar con eles dun enlace traveso de intermedarios pra conseguir as superficies desexadas.

Son os mesmos que protagonizan outra campaña hoxe, defendendo que ICONA pase á Xunta de Galicia, ou más concretamente que os Montes de Man Común —que son os maiores montes pasen a ser administrados pola Xunta. Logo hemos ver unha manifestación con autobuses organizados polo conselleiro de Agricultura Graño Amarelle, pra protestar fronte a ICONA no nome dunha recién creada Asociación Libre de cazadores, reclamando libertade da caza. O obxectivo real semella ser o anterior. E inda que non na mesma proporción, non é aventurado de máis remarcar o furtivismo organizado que se move ao redor dos cazadores —con tensións efectivas, por outra banda, frente á situación das «cotos privados»— e sinalar que

o millor non é casual que na zona
outra das em determinados lugares que son
ar no aída natural pra os coellos.

IS PROPAGACIONES

que xa Polo de agora quedan reseñados indicando nha serie de causas posibles digátravémos en primeiro grau. As que si-
neste cuen teñen, de lei, outras razóns. A
máis sue é cuantitativamente máis im-
centuado importante derivarse dunha forma de
de resulminación da matorreira e silvei-
o moras, practicada habitualmente pero
ociños non sempre controlada, sobre todo
nunca temos de conta que na actual
os latexislación sin outra preocupación
de é de cara á organización das mesmas.
Foi prohibíbese facelo no vran... entón
nación faixe polas noites e non é difícil que

Quedarian, ainda, os lumes que esportan dende León, Zamora ou Portugal, onde os pastores proceden regularmente á queima de pastos cos mesmos efectos que as anteriores, práctica tamén usual en lugares como Carballeda de Valdeorras, Manzanares ou Chandrexas de Queixa en Ourense.

A nivel anecdótico, restan aqueles lumes que provoca o contrabando —co móbil fundamental de distraer á Garda Civil— ou algúns que respondan á venganzas individuais ou mesmo á pirománia. Pero as razóns de peso de que se estene a desmar a nosa riqueza madeireira e a terra dos nosos montes, siquen a

centrase nos intereses políticos do caciquismo local, nos caminos que utiliza o capitalismo pra penetrar no agro, nas tensións creadas pola actuación da administración española, sobre todo á traveso dos Xurados de Clasificación, e en intereses directos tanto de madeiristas como dos Ayuntamentos que se beneficiaron.

dos Axuntamentos que se beneficien
cian dos montes de «dominio público».

rios refírense a persoas «kalugadas» que na maioría das veces semellan proceder dos lugares próximos; outras ocasións veñen en coches —por exemplo en Verin e Ríos— incluso o mesmo coche andivo por dous axuntamentos diferentes, ou no caso de Melón, que abondou cun rapaz nunha moto. Con eles apareceu o traballo das mechas, conectadas a un saqueto de pólvora ou un bote de gasolina e, polo sí ou polo non, en Flor de Rei, no Axuntamento de Vilardévos, o dia 21 os veciños aseguran que viron unha avioneta por onde empezou o incendio.

E A OPINION OFICIAL...

No que vai de ano, aseqún nos manifestou o inxenieiro xefe de ICONA Sr. García Borregón, lévanse producido na provincia de Pontevedra 1.481 incendios forestais que afectaron a unhas 10.900 hectáreas arbolladas e a máis de 8.000 hectáreas rasas sobor dun total de 300 mil hectáreas que representa a provincia de Pontevedra; ou seña, máis ou menos, o 15% da superficie total.

Os anos más catastróficos en canto a incendios forestais foron deica hoxe, 1975, con 1.021 incendios en toda a provincia e 1976 con 968 incendios, cantidades amplamente superadas polo presente ano. En 1977 somente se produciron na provincia de Pontevedra 184 incendios forestais.

Os daños producidos nesta tempora-
da suben moito dos 700 mi-

de conta os perxucios derivados do empioramento da calidade da vida (disminución de oxíxeno, etc.) e de degradación do medio ambiente, fenómeno erosivo e aterramento de embalses.

Asegún o Sr. García Borregón, más do 70% dos incendios son claramente intencionados, sin acertar a causa dos mesmos: «Teño a certeza de que o labrego non queima o monte, porque o monte é a sua caixa de aforros. Por aquí teñen pasado comunidades enteirras de montes veciños pra que se lle fagan «cortafuegos» e se lle indique como atallar o lume».

¿Qué causas ou intereses pode haber entón?

— Eu recapacitei sober do tema. O monte galego, en canto á madeira, é o que produce máis metros cúbicos por hectárea ao ano. A madeira escasea no mundo e pode ser importantísima pro o noso nivel de vida. Eu relaciónoo co proceso que se está dando co petróleo. E un tema fundamentalmente económico, relacionado cos países que poden convertirse en verdadeiros dictadores sober da economía do resto do

**Nembargantes, hai
quen dí que son os pro-
pios madereiros ou inter-
mediarios.**

—Recházeno de plano Viñeron-

me os madereiros chorando polo futuro das suas industrias e dos 80 mil galegos que viven da madeira e do monte.

Pero o certo é que esa madeira queimada apro-véitase, ¿non si?

— Aproveítase, pero usando más cartos dos que se necesita para unha madeira non queimada, é contaminante, máñchase o obreiro, téñ baixo rendemento. Descartando ao arcolito, é unha madeira de baixo valor. Algunxs maderieiros arruínáronse con ela. Hai algunxs bárbaros que se beneficiaron, pero son casos aillados.

¿Cál e logo a esplica-
ción?

—Eu penso que é un tema internacional que os seus intereses estarían en provocar a nosa ruína e semellar o desasosiego e o medo. Incidíuse nas zonas turísticas: Canarias, Catalunya e País Valenciá fueron as zonas más afectadas. Penso que se pretende desestabilizar a nosa economía e a nosa política.

M. LERO / Y. R. BOUZA

A TRAXEDIA CHILENA (1)

TEORIA E PRACTICA

REGINO DAPENA

«¿qué fixeche? A voz do sangue do teu
irmán clama por mim dende a terra»
(Xénesis, IV, 10)

Unhas ringueiras de escritura, en certas ocasións, poden decir moito máis que un libro entero, sempre, dende logo, que o cerebro receptor esteña axeitadamente sintonizado. Profundar non quere decir retórica ou rizar o rizo.

Hoxendía esisten na palestra internacional tres pulos filosóficos: Idealismo Semántico, Idealismo Histórico-Dialéctico e Materialismo Histórico-Dialéctico. Certamente que esisten outras fontes filosóficas menores, pero todas son afluentes ou subsidiarias, complementarias ou suplementarias, tributarias ou subordinadas dos tres sistemas devanditos.

Pois ben, dentro de cada sistema prodúcense diversas tendencias que varían dun individuo a outro, dunha comunidade a outra e dunha etnia ou raza a outra. Por estas razóns aparecen, ao seu modo, a dereita e máis a esquerda. Liberalismo, democratismo, socialismo, fascismo, (que non pode nin debe confundir con nazismo), etc., dende 1947-48, son pezas maleables dependentes dos «sistemas históricos» imperantes. Esa é a realidade; o demais sinxela ficción. Xa poden, pois, os intelectuais e máis os políticos de turno rebirlor os miolos e pendurar a sua retórica no etéreo. Pra moiitos, o Idealismo Semántico é unha derivación doutros idealismos. Cecais, sí, cecáis, non. E, asegún parece, unha filosofía de emerxencia, un dos produtos da «guerra fría»; ou seña que é o producto-instrumento eficaz-pacífico pra esmagar a realidade, o criterio e a superación humana-integral. ¿Por qué? Velaqui e agora a razón: «separa a linguaxe do pensamento, e o pensamento da realidade». É algo imprescindible pra encher o valeiro (?) deixado pola «enerxía vital» e «o superhome» de Nietzsche, ao derrumbarse o III Reich, cujo ideólogo espallador foi Rosenberg e o executor Hitler, ambolosdous secundados no propagandístico por Goebels. O Idealismo Semántico é o herdeiro directo de tal escola. Houbó, por decilo así, absorción-fusión. Do que resulta unha filosofía sin filósofos; convírtense en burda e vulgar ideoloxía, que, á sua vez, induce e conduce ao grandilocuente, ao altisonante, ao fachendoso, ao xesto de arrogancia, ao valeiro. E, sobro de todo, é apátrida. En resumen, amósase como un materialismo divinizado.

Si se analizan palabras, feitos e circunstancias inherentes á acción política do Idealismo Histórico-Dialéctico pódese chegar á conclusión de que o seu arrinque filosófico parte de: Filosofía (xeneradora, con valor 3), Ideoloxía (transmisora, con valor 1) e Política (executora, con valor 2). Si os valores deben ser lóxicamente de 3,2,1 (respetivamente), a ideoloxía convírtense en subideoloxía, inda máis, en a-ideoloxía. Así, por exemplo, concédese

un valor do 60 por cento á política exterior (dinámica) e un 40 por cento á interior (estática ou semi-dinámica). Ou seña, amósase como portavoz de dosis masivas de Kantismo e moi escasa de hegelismo. Os representantes deste sistema, con matizaciones, son: Nerhu, Sukarno, Nasser, De Gaulle, Perón, Velasco, Lumumba, etc. Suecia, Finlandia, Noruega e Islandia, encabezadas por Olof Palme, premen, baixo da batuta de Kant, as tres teclas: IHD, MHD e IS.

O IHD coquetea co MHD, e viceversa. Dito doutra maneira: converxen e diverxen. O IS mina ao IHD, inda máis, en ocasións emprega artillería de grosos calibres. Minou a Sukarno e máis a De Gaulle; bombardeou sin piedade a Lumumba. Eran tres homes moi molestos. En menor grado, tamén o é Olof Palme.

IHD non ten filósofos, pero conta con ideólogos en Asia, África e América Latina.

Estamos a vivir unha hora calamitosa, un período de transición. Pero non é o final dun ciclo e o comezo do outro. É un chouto brusco dun estadio a outro. Os ciclos repitense a grandes períodos de tempo, dunha maneira ascendente, superior, más perfecta. Agora ben, cada ciclo, á sua vez, divídese en subciclos que as apreciacións humanas adoitan confundir, supervalar ou subestimar. Destes erros de apreciación, asegún tempo e lugar, derivan os peores males pra o xénero humano. Velaqui por qué a meirande parte dos políticos e intelectuais esquerdistas separan o teórico do práctico, o abstracto do concreto, o singular do universal, o individual do colectivo o nacional do internacional. ¿É posible que un intelectual poida ser manipulado? Non. E si é manipulado perde os atributos de intelectual: convírtense en intelectualoides. O intelectualoides non pode pensar, non quer ou non sabe. É ousado, fachetoso e déspota; é o «eu» autodivinizado sobre doutra consideración humana. É mimado pola esquerda camaleónica. Os políticos e os intelectuais dereitistas poden ser tendenciosos e trasnoitados, pero sempre son coerentes, consecuentes e congruentes. Nin enganan nin se deixan enganar. Saben que as «partes» forman o «todo»; nunca as separan. Saben que importa máis o «fondo» que a «forma». Endexamás tiran pedras contra do seu propio tellado. Así, os intelectuais e políticos dereitistas rin acachón diante do xigantesco e tumultuosos descalabro da esquerda mal intelectualizada e desgarrada. E non sin razón. Os políticos e intelectuais esquerdistas son anárquicos; os dereitistas, orgánicos.

Xa que logo, os conceptos Libertade, Democracia, Xusticia, etc., non se poden elevar á categoría absoluta. ¿Por qué? Porque os valores e significados de tales vocablos varían asegún a capacidade intelectiva, a ideoloxía e a posición social de cada individuo. Ainda máis, todo esto complícase baixo a

diversidade de nacións, estadios, etc. E agrávase, porque a libertade, a democracia e a xusticia están reguladas polos homes, non por deuses.

Chegamos ao cabo da espiral: ¿Sería viable o experimento chileno na Europa Occidental? En absoluto. ¿Por qué? Polas razóns seguintes: a) Porque a O.T.A.N. (USA) non o toleraría; b) porque o Mercado Común o impediría; c) porque as estruturas da economía liberal o frustrarían; d) porque os socialistas e socialdemócratas son pezas de recambio do motor capitalista. Socialismo de palabra, sí; socialismo na práctica, non; e) porque o que fai a Internacional Socialista é derramar bágoas polo Socialismo libre (?), polo Socialismo democrático (?) e polo Socialismo de rostro humano (?). (Participación, autoxestión e coexistencia son inventos voluntarios do anarco-sindicalismo sin base científica f) porque a esquerda —non toda— está chea de hipócritas, farsantes ou impostores. As razóns espostas son tan evidentes como o sol que nos alumea. O resto son monsergas que nos sonan a música do ceo. Outra verdade evidente é que o capitalismo internacional o tolera todo, o permite todo, todo..., menos duas cousas: 1) o desacato ao imperialismo; 2) a nacionalización real dos medios de producción e das riquezas naturais.

É unha contradicción falaciosa abogar pola OTAN e o Mercado Común e ao mesmo tempo decir que se quer ir a un determinado socialismo práctico, seña o que for. Sin apuntar tan alto non foi posible o experimento «gaullista». Diante da pasividade do MHD, o IS atacou con todas as suas forzas políticas, sociais e económicas. Foi tal o poder de «persuasión» que os inxenuos intelectuais, profesionais, estudantes e obreiros esquerdistas constituironse, sin sabelo, na punta de lanza pra derrubar a De Gaulle. E despois, ¿qué?: «¡o xefe morreu! viva o xefe!». Serviu, únicamente, pra botar terra porriba da esquerda do IHD. Nin más nin menos.

Na Europa Occidental, de non converxer determinadas forzas de dereita e esquerda, —neste punto non converxen a dereita nin a esquerda camaleónica—, nin siquera é ou sería posible a implantación do sistema IHD. Pero, gústenos ou non, a historia continua. O chamado «terceiro mundo» non quer nin pode esperar; a economía occidental, tam poco. É moi posible que o último subciclo remate cara a década dos 90. ¿Qué acontecerá de non tomarse as medidas pertinentes, ao rematar o actual ciclo? Velaqui unha incógnita nada placentera. Unha cousa é a moderación, e outra moi distinta a imbecilidade.

(NOTA: O testo, cuia primeira parte publicamos hoxe en Tribuna, redactouse en outono de 1973, pouco despois do golpe chileno, cousa que compre molto en conta pra entendelo cabalmente.)

EUSKADI
Manifestación polos dereitos forais

■ OARSO

Entre 70 e cen mil manifestantes, asegún diversas fontes saíron á rua o sábado pasado pra pedir o recoñecemento dos dereitos históricos do pobo basco na Constitución. As manifestacións, que se realizaron nas catro capitais de Euskadi Sur, propiciára o Partido Nacionalista Vasco e estaban apoiadas, ademáis, de maneira crítica, por EIA, EKIA, ANV-ESB, EKA, GSGI, ORT e PTE, ademáis da OIC, EMK e LKI, que non firmaban a convocatoria pro que asistiron ás concentracións.

A chuvia, que acompañou as manifestacións de Iruña, Donosti e Bilbao, non impidiu que o número de participantes chegara a case cen mil. As manifestacións desenvolérónse ademáis nun contorno de campaña en contra lanzada especialmente dende Madrid, que quer facer ver que a reintegración foral supón un privilexio pra os bascos. Foi lóxico o interés destes mesmos medios en decir que a xente que asistiu era menos da prevista. Pro nin chuvia nin o labor destes medios informativos impidieron que os milleiros de bascos que saíron á rua o sábado en Euskadi lle berraran a Madrid que non pode haber normalización da vida basca con centralistas e antiautonomistas.

Non lle é opaco tampouco a ningún observador que se mellante cantidade de persoas nas condicións climatolóxicas que se desenvoleron os feitos, suponen un reto á política antiautonomista da UCD e aos intentos «mediadores» do PSOE, que se manifestou públicamente xunto co PCE en contra destes actos.

O rexitamento da enmenda basca encol da reintegración foral e recoñecemento dos dereitos históricos do pobo basco que anunciou o partido de Suárez, vaise poñer neste xeito máis difícil pra os que tratan de facer creer que respetan vontades populares e pra os que din estar interesados en pacificar un país en guerra intermitente dende hai máis de cen anos.

CONGRESO DE HASI

Por outra banda, o pasado fin de semán celebróuse na localidade de Lekétilo a segunda parte do primeiro congreso de HASI. Como se sabe, na primeira parte escindironse uns 300 militantes —entre eles case toda a antigua dirección— que se agruparon baixo do nome de EKIA e anunciaron ao pouco un proceso de fusión con EIA. Logo da saída deste grupo, HASI quedou internamente máis coherente. En calquera caso, apenas se filtró nada do acontecido nas se-

siones deste congreso e somente se conocen as formulacións oficiais de Txomine Zuiuega no acto de clausura e que indican a vontade deste partido de seguir a afortalar KAS e Herri Batasuna.

ATRACOS E TIROS

Uns 25 millóns de pesetas, foi o que levaron en poucos días comandos armados que se supón pertenecen á rama político-militar de ETA nunha media ducia de atracos producidos dentro dunha campaña de aprovisionamento de fondos que está revestindo unha intensidade desusada. Por outra banda, outro comando desta mesma rama de ETA ceibó a semán pasada nunha espectacular operación a Rubén Santa María, preso en Basauri e convalecente no hospital de Barakaldo en Bilbao.

Por último cabe destacar a morte de dous membros da Garda civil cando realizaban compras pra o cuartel de Donosti. O atentado realizouno a rama militar de ETA e entra dentro das suas actividades programadas contra das forzas do orden en apoio da alternativa KAS. E a UCD parécelle esaxerada a aprobación da enmienda encol da reintegración foral.

ESPAÑA**Os partidos, á propia comenencia**

■ MARÍA ALONSO

Nun bo número de cidades, o Goberno reservou xa grandes cantidades de valados publicitarios para propaganda do Referéndum constitucional: A política atópase, pois na recta final do proceso que culminará nas eleccións municipais e que deixa pra o futuro inmediato unha chea de leis orgánicas que serán as que —en definitiva— definirán o tipo de sociedade na que haberán de moverse os ciudadanos hasta que se produza un cambeo.

Esta é a chave de toda a situación por vir. Porque a Constitución deixa unha serie de portas que, poden entreabrirse ou pecharse según o partido

que nos goberne. Poderá haber divorcio ou non habelo; ensino estatal de balde ou subvención aos colexios privados; nacionalización das empresas eléctricas ou privatización das escasas empresas estatais que produzán algún tipo de beneficio. E todo eso sin falar dos moi diferentes marcos en que poden negociarse os Estatutos.

Pois ben, todo son incógnitas. O único certo é que o partido no poder non pode gobernar moi cómodamente coa feble mayoría relativa de que dispón. Nembarantes, non quer xogar unha carta anticipada, e este é o intre en que ningún pode pronunciarse nin aventurar con posibilidades de

acerto

¿Haberá eleccións xerais? ¿convocaranse? Si Suárez o estima oportuno e beneficioso para Unión de Centro. Ou seña, se pensa que tén todas as de ganar... Os socialistas, a quen unha solución-ponte como o «compromiso histórico» entre ucedistas e comunistas deixaría ao marxe, encetaron xa a sua campaña a prol dun-

PAISES CATALANS**I.º Cabodano da Generalitat**

■ EMILIO VEIGA

Un ano de vida tén xa a Generalitat provisoria de Catalunya. Vernes 29 foi o cabodano, que según o balance é provisional e positivo. O presidente Tarradellas non dubidou en calificar de extraordinarios os resultados nas declaraciones que con tal motivo prodigou aos medios de comunicación. «Son extraordinarios», engadiu, «porque non conoz ningún país no que un Estado lle faiga tantas concesións a unha nacionalidade como pasou eiquí. Polo que hai que felicitar ao señor Suárez» —dixo—. O presidente seguiu na sua línea triunfalista dos últimos tempos, ou seña, considerando que Catalunya vai de victoria en victoria. O certo é que cada vez menos xente que crea eso en Catalunya.

En canto ao futuro, o presidente veo despexado de incógnitas, xa que coida que o único peligro son os propios cataláns se non teñen paciencia. «Pro mentras manteñan a unidade, non hai que temer polo futuro xa que mesmo os independentistas —dixo—, que defenden os seus ideais, non son maximalistas e respetan a Generalitat».

O polémico presidente Tarradellas aproveitou a ocasión para decir que el non é nada presidencialista, afinal que non escoita as críticas e admittido inclusive que el frenou os traspasos porque non era oportuno pra Catalunya facerse cargo deles antes. Agora si. Agora é hora, cataláns.

E este luns fixéronse efectivos os primeiros traspasos de competencias no tocante á agricultura, urbanismo, inxusticia e comercio. Claro que Tarradellas, pra non deixar de ser polémico, dixo que os resultados son extraordinarios so-

bor de todo se se pensa en que «Catalunya está hoy donde está sin que eso lle costara ningún muerto». E como se deu conta da metedura de pata, quixó arranxala e dixo: «os mortos durante a dictadura non morreron polas libertades nacionais de Catalunya, senón por outros ideais». Suponemos que lle gustaría sabelo a Lluís Companys.

ENCONTROS PRA CAMBEAR A VIDA

Doutra banda, Barcelona xuntou este fin de semana a persoerios do mundo da política, da cultura e dos movementos populares e sociais de toda Europa nos primeiros encontros de «El Viejo Topo», cun lema meta: «Pra cambeiar a vida». Feminismo, cuestión nacional, antisiquiatría, socialismo nos países do este, e cadea, crisis capitalista, literatura, eurocomunismo, crisis do marxismo, foron temas que en mesas redondas e debates se

foron esfaiando diante dunhas tres mil persoas, a maioría mozos, nos tres días que durou o encontro: 29, 30 e 1, no «Pueblo español de Monjuita».

Os debates toronse alternando con películas, e pra rematar as sesións, música e baile e a presencia de persoaxes co «glamour» de Letamendia, Giovanni Gervis, Semprún, Claudín, Alain Krivine, ou «El Lute», entre outros, que non é que nos cambaren a vida, pero axuda.

POLITICA TEATRAL

E neste escenario de teatro do con películas, e pra rematar a houbo más subidas e baixadas de telón. Nunha aparece Antoni Canyellas, que é apartado da Unión Democrática de Catalunya e pasa, definitivamente como quen di, á UCD. Esto no apartado de comedia: e no de «vandevilles» na Federación de Barcelona do Partido Socialista de Catalunya, da unidade, con oito mil militantes nada más ela, sal primeiro secretario o señor Parras, que se destacara no proceso de unidade por estar en contra dela e manifestalo. E din os seus amigos políticos que por suscralista.

Baixouse o telón e como broche final a poesía. Nada más e nada menos que salta á escena Nicolás Guillén, gran poeta cubano invitado polo comité central do PSUC, que os saudou horas antes de voltar pra Cuba, aproveitando que estivo en Madrid á festa do PCE. O poeta dixónos unha vez máis que hai que facer unha muralla unindo todas as mans. Suponemos que non será pra aguantar os parados, cuo número, por certo, eiquí en Barcelona se incremente día a día por centos.

HISTORIA DE GALICIA

(Benito Vicetto)

Edita: ALVARELLOS

Merquea no seu libreiro

LOITE CONOSCO POLA CULTURA

ha nova convocatoria de eleccións xerais. Os comunistas, finalmente, sin pronunciarse moi claramente na sua aprobación ao Goberno, manifestaron unha vez máis por un gabinete de concentración. En canto ás minorías parlamentarias nacionais, basca e catalana, somente poderían prestar a Suárez un moi escaso apoio, descartado case completamente no caso do PNV tras das tensións do debate constitucional...

Na sua ambigüedad permite case todo. Que Suárez se quede polo sinxelo procedemento de resistir o que lle boten, que pacte con algún ou que convoque novas eleccións ao Parlamento. No primeiro caso, por difícil que pareza sostenerse sobre dunha minoría reducida e inclusiva discrepante —non hai que esquencar que no seo da UCD se aloxa unha chamada «fronteira azul» con serias inclinacións cara a dereita belixerante—, o presidente Suárez non tén más ca seguir o magnífico exemplo do seu ministro Martín Villa, que permanece pesie frente a todo.

O linguaxe que entende o imperialismo

■ XESUS CAMBRE MARIÑO

O «problema» das Canarias vén demostrar unha vez máis que o imperialismo español, coma todos os imperialismos, somente entende con claridade o linguaxe da forza e da presión. O Estado imperialista mantivo ás distintas nacións fortemente reprimidas baixo das gadoupas do centralismo no decurso de toda a dictadura franquista. Agora, na pre-democracia, o mesmo Estado imperialista coida afogar os anceios de autodeterminación dos pobos asoballados coa concesión de pseudo-autonomía a eito. O que pasa é que algunas desas solucións chegan serodias e outras non resultan axeitadas pra os problemas que se tentan resolver.

As Canarias, namentres durou o franquismo, esgareceon no seu clima semi-tropical vendo como se degradaban continuamente as condicións de vida dos seus habitantes. A economía seguía venceillada a unha agricultura de monocultivo —os plátanos— nas mans dunha oligarquía dona das terras. Por outra banda, o sector industrial tivo moi pouco desenvolvemento. Pola contra, fixose fincapé na explotación das condicións climáticas do arquipélago favorecendo o desenvolvemento do turismo, cujo control pasou ás mans de poderosos grupos capitalistas estranxeiros. Ao mesmo tempo, gran parte do comercio canario controlábanlo comerciantes hindús ou marroquís que se foron asentando nas illas. Cunha estrutura económica tan pouco armonizada e carente de toda racionalidade, o pobo canario foi quedando marxinado económica e socialmente na sua propia terra. A única solución que lles quedou a un gran número de canarios, o mesmo que a moitos galegos, foi a emigración.

Nesas condicións de crecente depresión social foi que foron surdindo distintos grupos irredentistas canarios pra loitar contra da colonización do seu país. Nem bargantes, a represión da dictadura puido manter baixo control a maioría deses grupos. Cosa distinta foi o MPAIAC que, baixo da dirección do abogado tenerifeño Antonio Cubillo, deu establecido no exilio unha base de operacións en Arxel contando con apoios do governo arxelino. Iso permitiu ao MPAIAC desenvolver unha intensa actividade diplomática hastha que puido interesar á Organización prá Unidade Africana (OUA) no caso canario.

Chegado ise momento, o goberno español, que endexamais se interessara nin pouco nin moi en Cubillo, no MPAIAC, nin nas Canarias, escomenzou a dar mostras dunha inquedanza frenética. Hastra que a OUA non tomou cartas no asunto, tanto os gobernos do franquismo como os da democracia mantiveron unha postura de indiferencia total. Agora,

diante da ameaza de que se poida discutir o problema das Canarias nunha reunión plenaria dos mandatarios da OUA a celebrarse en xullo na capital do Sudán, deuse presa en actuar.

Primeiro que nada, o ministro de Esteriores español botouse a percorrer como un tolo os catro recantos do continente africano. Nunha maniobra diplomática realizada a toda presa, o goberno español tentaba esplicarlle aos gobernos africanos a «indubidable españolidad» do arquipélago canario. Por outra banda, o presidente do goberno foise de visita ás illas pra facer espertar o «aliancio patriótico español» dos canarios. Por último, o goberno español vén de aprobar na primeira semana de xunio un paquete de medidas urxentes pra o arquipélago. Non se trata dun plan coherente de desenvolvemento, mais polo menos vanse derramar nas illas unha chuvia de millóns (fálase de 28.000 millóns de pesetas) cos que, entre outras cousas, se fará unha base naval na illa de Gran Canaria. Parece como si se quixera resolver a problemática das Canarias a cañonazos...

De certo, caibe pensar que esa arroutada do goberno, esa política a toupiñadas, non é unha solución axeitada pra o esnaquizado e o subdesenvolvemento socioeconómico do pobo canario. Mais ben se podería pensar que se trata dunha maniobra do goberno pra seguir mantendo a dominación do centralismo imperialista cando esa dominación se puxo en custión. As verdadeiras solucións teñen de se plantear dende a base do mesmo pobo, e non coma unha medida autoritaria fluminada dende o cumio centralista do poder.

Nem bargantes, hai que recoñecer que esas medidas presuradas do goberno as provocou a presión da loita nacionalista canaria.

CARA UNHA NOVA COEXISTENCIA

X. A. GACIÑO

Estamos a vivir unha nova época —ou, mellor dito, a transición cara unha nova época— nas relacións entre os dous grandes bloques internacionais formados en torno ás duas potencias, USA e URSS. A fórmula da coexistencia pacífica, posta en pé ao principio pola parte norteamericana como pola parte soviética, tentanse atopar novos xeitos de artellar esas relacións. Ningún parece interessado en chegar a unha ruptura, pero a pantasma da «guerra fría» e mesmo da «guerra quente» esgrímese dunha parte e doutra entra-mentras se busca mellorar as respectivas posicións nas diversas zonas de influencia. Neste xogo diplomático-político, a República Popular China —unha nova potencia, tanto pola sua forza humana como pola sua capacidade de recuperación colectiva, que lle permitiu erguer un inmenso país en somente vinte anos de revolución— mantén unha postura ambigua, marcada polo medo de calr na órbita soviética..

Como resposta á axitación revolucionaria que se vive en África, e que conta coa axuda da URSS, os USA puxeron a andar o proceso de «democratización» na América Latina, nos países que hasta de agora houbo dictadura militar e que vai sendo substituída por un réxime formalmente democrático, pero na práctica férreamente controlado polos testaferros de Washington. Naturalmente, o feito de tratar de consolidar a sua posición na América Latina —zona sempre dominada implacablemente por USA— non lle impediu a Norteamérica e aos seus aliados europeos de levar ao cabo intervencións armadas directas en África pra frenar o proceso revolucionario. Non hai, xa que logo, reparto de zonas de influencia, senón máis ben unha loita xorda —ás veces, clara e aberta—, uns por auxiar ao proceso revolucionario, e outros por para-lo.

Quizais que a situación non cambeara moi, dende os tempos «felices», da coexistencia pacífica, nos que, noustante, sempre se mantivo algún punto de fricción (Oriente Medio e Vietnam, principalmente), polo que desfogaba a tensión latente, nunhas relacións forzadamente amistosas. O que parece cambiar agora é que os puntos de fricción se multiplicaron, deixa poder falarse nestes momentos dun estado de tensión xeneralizado que pode poñer en peligro a fórmula da coexistencia pacífica, e concretamente os avances conseguidos na Conferencia Europea de Seguridade de Helsinki, avances, hasta de agora, puramente formais, que se tiñan de ir concretando en novas sesións, algunas das cales, —como, por exemplo, as previas á Conferencia de Belgrado— xa se viron enturbiadadas por este novo clima de tensión internacional. As propias «Conversacións SALT» —esas interminables negociacións, destinadas teóricamente a conquerir o desarme— tamén se viron, hai poucas semáns, afectadas pola nova situación, agriada —parece que innecesariamente— polos inoportunos procesos aos «disidentes» soviéticos, hipócritamente contestados polo presidente dun imperio que mantén milleiros de presos políticos en Chile e Arxentina, deixa os que áinda non chegou a operación de «limpeza democrática» teledirixida dende Washington).

O que pode sair de todo este «réaxuste» internacional que está en marcha é difícil prevelo agora, tendo de conta, ademais, que, a nivel de opinión pública, non se dispón de toda a información sobre a materia. As consecuencias dun conflicto mundial, noustante, siguen imponiendo ese «equilibrio do terror» que se estableceu coa bomba atómica. As liortas entre o imperialismo occidental e o internacionalismo soviético seguirán, xa que logo a se ceibar nos países das suas respectivas esferas, sin chegar ao enfrentamento total. Atoparanse novas formas de artellar a coexistencia entre os dous sistemas socio-económicos predominantes hoxe, pero, posiblemente, tamén se vaia cara un endurecemento das posicións políticas respectivas, e mesmo das libertades individuais. A proliferación de leis «antiterroristas» nos países occidentais e o nerviosismo inesplícable do poderoso aparello estatal soviético perante unha minoría de intelectuais e científicos van por ese camiño.

A dona das fragas

A estación de outono está en plenitude, as carballeiras cubertas de tons dourados e castaños, e todo está envolto na xiada da mañá. Vai atravesando unha pequena fraga camiño dun cañadeiro millor. De súpito, diante del, érguese con barullo un ave de tamaño mediano, e facendo rápidas eses, desaparece da sua vista entre as ponlas dos carballos. Nin siquera lle deu tempo de descolgar a escopeta, pero xa sabe de qué anima se trata. Chama polos cans e ponos no rastro, xa que xeneralmente non están soios e a compañaira está perto. Anímanse os cans e empezan a animar ao dono con rápidos movementos do rabo, e un pouco máis adiante quedan de mostra entre unhas silvas. Achégase o cazador onde eles están, e con voz firme ordánalles ¡entra! Coa entrada dos cans, sal disparada voando polo medio dos arbres outra ave igoal á de antes. Síntese un tiro e cai a peza. ¡Trai, trai!, e un pouquín dempois, aparece un can con ela na boca. E unha arcea.

Da familia das narcecas, que máis grande, como unha perdiz, tén as patas e o peteiro longo e a sua coloración é a das follas secas, tendo varias tonalidades de castaños, de xeito que coa soia vista non se ve nos chans onde vive e polo mimetismo das suas plumas, e si o can non é un experto na busca é imposible de atopar. E unha maravilla o ben que se confunde co chan.

Tén varios nomes. Na costa cántabra e País Basco, onde é moi buscada e tamén onde máis abonda, chámantle sorda (xorda), polo moito tempo que agarda antes de erguerse. Noutrós sitios chámantle chocha-perdiz ou becada.

É animal de costumes crepusculares e nocturnas (polo dia non se move si nona ergue un cazador ou un animal predador); entón, nos prados, brañas e entre as follas mortas do chan busca bichiños, bichocos de terra, miñocas etc. metendo o longo peteiro na terra. Este tén unhas terminacións nerviosas no seu estremo que facilitan a localización da comida.

Como todas as aves migratorias, chega aquí fuxindo dos fríos dos países onde cría. Anque se pode atopar calquera día da tempada, cando máis hai é do mes de Santos en diante, sobor de todo, si a primeiros de este mes houbo fortes xeadas. Si durante estes días non entran, xa non o fa-

rán deica o ano próximo, e o regreso ás áreas de cría fan no mes de febreiro, pero esto varía moito, pois depende da climatoloxía que impere. Todos os viaxes fanos co vento de lombo e pola noite.

No Estado español pódese cañar (temporada 77-78) dende o segundo domingo de Outono deica o primeiro domingo de febreiro. Na Coruña, Lugo e Ourense deica o 6 de Xaneiro, e en Pontevedra deica o terceiro domingo de febreiro. Pero hai unhas provincias aforadas: Asturias, Santander, Bizkaia, Guipuzcoa, Áraba e

Nafarroa, que poden seguir cazándose deica o primeiro domingo de marzo.

O seu biotopo está formado por fragas e masas de arbres caducifolios: carballos, castiñeiro, bidueiros, etc. Buscan sitios con matorreira no chan, silvas, ponlas caídas e moreas de follas podres, con abundante humedad e algunha poza ou regatiño perto. Ocionalmente pódese atopar áinda nun pinhal, pero esto é raro e, den de logo, non é o hábitat preferido. Habería que botar moitas bágoas polas fragas que en Galicia houbo e xa non hai; pola man insensata que os cortou e non os quiso volver a plantar pola actuación das autoridades forestais de Madrid, que non lles interesa o que aquí nos pase; e, enfin, pola repoboación indiscriminada; sin ir más lonxe ahí está Caaveiro, na beira do Eume, que dá qanas de chorar ao ver os carballos comestos por repoboación nada menos que de arcolitos. Hoxendía, plántanse especies esóticas (introducidas

en Galicia por eclesiásticos: os benedictinos trouxeron o piño e Frai Rosendo Salvado o eucalipto, que son inexistentes na naturaleza do chan galego ao que degradán, acabando coa nosa fauna e deteriorando o medio ambiente, seguindo intereses industriais miopes e imperialistas. ¡Qué beleza, qué corrido o dos carballos e castiñeiro no outono!

Esta caza é de pequenos resultados, xa que entre nós é pouco abundante. Atópase ocasionalmente indo a busca doutras pezas, e o que colgue duas ou tres, xa se pode dar por satisfeito. Nembarcantes, non é o número de pezas abatidas o que conta, senón o lance, xa que á dificultade da sua caza hai que lle engadir a es-

casez. Pra rematar, diréi que esta ave é un excelente bocado, que hai que cocinar, asegún os bos «gourmets», sin sacrifilegas tripas. Como di Néstor Luján: unha arcea disparada duas ou tres veces non valerá, pois terá quedado valdeira.

A PIÑERO

A caza que nos queda

Denantes de seguir adiante, convén que respostemos a estas preguntas:

¿A caza e un deporte, un oficio, unha adivertición, unha afición? Coidamos, no máis amplio senso da verba, que a caza é unha afición netamente popular levada con deportivididade. Se partimos desta afirmación —que partilla a maioría dos cazadores— atopamos cos primeiros problemas na nosa peculiar xeofauna.

O primeiro son os coutados. O poñer marcos é un vello costume de presa más tarde convertido en lei. É a máis municipal heranza que nos deixaron os romanos cando nacaron os primeiros coutos cun marco perpendicular. Hoxe vemos que os coutos de caza —ainda reconociendo o seu labor de repoboación— apenas deixan un que outro terreño libre, poñíamnos por caso, pra os centos de obreiros que traballan nas fábricas das cidades e non atopan onde cazar, a non ser neses rarísimos e esquilados microminifundios. Neste sentido, a caza non é un deporte popular. É un privilexio pra os ben situados xeográfica ou económicaamente.

Ao ser tan popular —e sin contar aos furtivos— o número de licencias medra en proporción inversa ao dos coe-

ilos, collendo o simpático roedor como peza piloto. Novo problema prá solucion do que pode valernos a Lei de Pesca, que limita o número de canas e pezas por pescador. En troques, o cazador potenciado emprega as escopetas repetidoras de cinco tiros, e armados con isas «metralletas» dan unhas mínimas posibilidades de que as pezas poidan sobre vivir. Pra caza menor debería autorizarse somente a clásica espingarda de dous tiros, que permite asegurar por se falla o primeiro. E limitar tamén o número de pezas.

Pesle a que moitas leiras quedan a monte, hai poucas áreas de caza e moito cazador. Por iso, non hai máis remedio que ampliar as vellas, pero non prohibir somente un par de especies —coello e perdiz— como van facer nunha das nosas provincias. Isto é contraproductivo, pois aumentaría a presión cazadora sobre das especies non protexidas, acabando por eliminá-las. Vedar todo, por unha tempada, ou nada.

Moitas das nosas especies venatorias rarean, como a lebre e a perdiz, e o coello alauda non está completamente curado da misomatosis. En troques, novas especies, como o colín e o faisán afanxan ben á mesa dos nosos pastos. Pero as repoboacións respéntanse pouco. Aínda hai furóns, Ichós e outras trampas que fornecen —cando non son de granxa— restaurantes especializados en caza.

Repasemos a fauna que nos queda. Hai algúns anos, ceibáronse partidas de cervos e gamos na Serra dos Ancares. Un dos seus montes, Cervantes, débelle o topónimo aos nume-

rosos cervos —fatos de hasta cen que nos tempos vellos os habitaban—. Hoxe pódese cazar por Isa serra a pita do monte ou tetrao, que mora nas costas altas, amén podemos ver, nas montañas de Lugo, algún veado ou rebeco. Pero, en xeral, a caza maior escasea en Galicia —a non ser que incluímos ao lobo— ou quizais algún porco bravo. Os ancares poden chegar a ser un cumprido parque cinexético ceibe pra todo cazador.

Como dixemos, a lebre que ama as lúas claras, escasea o mesmo que a perdiz roxa e a nosa charrela. Con sorte, podemos dar coa londra (nutria) denantes que dea o seu cachafundo dende as ribeiras dos ríos. O teixugo é outra peza cazable, en buoreos nocturnos, de carne forte e axeitada para inverñas. Tamén son abondosos as xinetas, raposas, gatos monteses, garduñas e unha grande variedade de mustélidos, como armiños, turóns, fuíñas, donosiñas e outros valiosos pola sua pel.

No fondo da fraga podemos elevar a chocha ou arcea. Sesgada, podé saírmos a harcexa ou aguaneta. Nos piñeiraís e carballeiras, as torcaces —ou rombos— e rolas. O síson mora nas terras chás. Na media veda, os tornillos (tordos) e o paspallás.

Quédanos, coma un verdaño paraíso do cazador, unha extraordinaria e abundosa variedade de aves acuáticas,

dende o pato real, espátula, cercetas, serretas ou fonduchos, somormuxo, colimbos, avetouro, galiñola, cormorán, garza real, cisnes flamings e moitas máis. No inventario de «Terreos acusados de importancia internacional pra aves acuáticas», elaborado na xuntanza sobre das marismas, que se fixo na Camarga, xa figurán as «Rías Baixas e costas de Galicia». As illas Sisargas, se declararan Parque Nacional, non pasarián moitas tempadas sin que as visemos ateigadas de aves mariñas, dándonos uns cadros semellantes aos que poden contemplar os escoceses nos rochedos de Bass ou os noruegos nas suas famosas

montañas das aves. Aínda máis poderíamos decir do estreiro do Miño —onde tantas anelas temos recollido de aves nórdicas— auténtica reserva biolóxica natural, que a pouco que se organizase —e algo se vai facer— podería convertirse nun dos criadeiros de acuáticas más importantes da Europa.

Compre tamén eliminar para sempre —e as autoridades que non durman— a figura dos paxareiros e a deses mocíños con escopetas de balín, matando os tan útiles paxaríños insectívoros, convertíndose en aprendices de algo peor.

Hai que ter moi de conta a cadea ecolóxica. En Galicia —mentalidade de vellas— sempre ollamos con xenreira a determinada fauna. A raposa, o corvo, o gavilán, o miñato, a coruxa, o moucho están no seu medio porque deben estar e cumplen unha función encadrada, áinda que nós non a comprendamos ben. Odas as aves rapaces están protexidas pola lei, dacordo con congresos Internacionais de ornitoloxía. Moitas, coma o noso gavilán lagarteiro, están en vías de extinción. Iste gavilán podería eliminar os coellos da misomatosis, dando novas oportunidades a que o gran amador volverá repobrar de bastardos as catro esquinas de Galicia.

Nós coidamos que, cando o home prehistórico, que cazaba para ganar a mantenza de cada día, lle entregou o seu machado de pedra ao home histórico que levaba unha escopeta ao lombo, entregouille tamén o seu legado que lle permitía exercer a caza coma un disfrute e non coma unha necesidade. Eu mesmo me pasaba, hai pouco, de ver os falsás en libertade, nas chaflas perto de Londres, os cervos e o orde con que os cazaban despois. Moitos dos nosos cazadores somente pensan en vivir o presente. O que veña detrás que arree. Esi, andamos cen anos —ou máis— detrás da Europa. (E isto da caza val para todo).

ELISEO ALONSO

LIBRERIA GENERAL ALONSO

LUGO

Teléfono, 21 11 19

Praza do Campo, 2
(Fundada en 1863)

COMO FACER TESTAMENTO

MARIA TERESA CONDE-PUMPIDO

O Dereito hereditario, nun sistema de propiedade privada como o noso, básease na necesidade de evitar o perxucio que a economía sufriría, se ao desaparecer unha persoa non quedaran aseguradas as suas relacións económicas non houbera quien pagara as suas deudas, que se fixera cargo do seu negocio, quien fora propietario da sua casa, etc. Cada sociedade Condiciona, por medio da sua legislación, como debe facerse esa sucesión, e así tamén na nosa, se sinala que podease facer por medio de testamento (pero sin que esto signifique absoluta libertade de dispor dos bens como un querela), ou a falta deste, polas disposicións da Lei.

O Testamento é o acto polo cal unha persoa, dispón, pra despóis da sua morte, de tódolos seus bens; non quer esto decir que nun testamento soio poda haber cláusulas que se refiran ao reparto do patrimonio, senon que pode haber outras persoas, por exemplo, o nombramento dun tutor pro fillos menores, o encargo dun tipo de enterro ou de misas, o reconocimento dun fillo natural, etc.

E un acto persoal, o cal quere decir que soio o pode facer cada un, sen delegar en ninguén, sen que podan tampouco facer testamento duas persoas nun mesmo documento. E por outra banda, o testamento, pra ser válido vai ter que cumplir unhas formalidades que veremos, falando soio dos testamentos comúns, e non doutros especiales como o militar, etc., que establece o Código Civil.

En primeiro lugar, existe o chamado testamento ológrafo, que é aquél que o testador (e chámase así ao que fai o testamento), escribe por si mesmo do seu puño e letra, firmado por él e decindo o día, mes e ano, no que se fai; se ten palabras tachadas ou frases entre renglóns, etc., o testador ten que facelo constar despois, decindo o que é válido, porque senon non se ten en conta. Este tipo de testamento soio o poden facer os maiores de edade.

Por outra banda, a partir dos 14 anos, pódese facer outros dous tipos de testamento aberto e fechado.

E aberto o testamento que se fai diante do notario e de tres testigos, diante dos cales o testador expresa cal é a sua vontade, firmando todos o testamento feito polo notario. En caso de peligro de morte, pode facerse tal testamento sen notario e diante de cinco testigos. O testamento é fechado, cando o testador, sen describir cal é a sua derna vontade, declara que ésta está escrita, por él ou por outro, nuns papeles firmados polo testador, e fechado nun sobre; tal declaración tenna que facer diante de notario e de cinco testigos.

Unha vez visto como se pode facer o testamento, falaremos do que se debe escribir no mesmo, a parte das cláusulas persoais das que falábamos

anteriormente, o más importante dun testamento é o que se refire aos herdeiros. ¡E moito coidado con eses que se quedan felices cando lle din que son herdeiros universales dun Tío de América! Ser «herdeiro universal» non quere decir que vaia a ser moi rico, ao mellor é todo o contrario; quere decir que se vai levar todo (salvo os legados), pero «todo», son tamén as deudas, e ao mellor é más co que hai, e ten que por os cartos do seu peto pra pagalas!. En fin, no testamento designase cal ou cales van ser os herdeiros universales, e ten que tratarse dunha persoa ben determinada, e que se sepa claramente de quen se trata, e que ten que vivir no intre da morte do testador. Por outra banda, pódense establecer legados, ou seña, establecer que os herdeiros dean a outra persoa determinada, unha cantidade de cartos, unha pensión, unha casa do testador, etc.; o testador pode, incluso, legar unha cousa que non seña del (sempr que deixe moi claro que sabe que pertenece a outra persoa) e os herdeiros están obligados a adquirila, pra poder entregarla ao legatario: é o que se chama legado de cousa allea, e é moi común que un home, por exemplo, deixe unha casa (que é do matrimonio, e polo tanto a mitade pertenece a súa muller) a calquera persoa, un fillo, un neto, etc., e sempre que declare que conoce o seu carácter de ben ganancial, a muller non pode anular tal legado.

Pero como deciamos ao escomenzar, o testador non é absolutamente libre pra repartir o seu patrimonio, senon que a legislación exige que parte dos seus bens teñen que pasar a determinadas persoas ou herdeiros forzados. Esta parte da herencia é lo que se chama a «lexítima» e o testador non pode quitala, salvo nos casos establecidos na lei.

En principio, os fillos e descendentes lexítimos, teñen dereito a unha lexítima consistente nas duas terceiras partes da herencia; a terceira parte é a que pode repartirse libremente polo testador. Candoo non existen fillos ou descendentes lexítimos, teñen dereito os pais e ascendentes lexítimos á mitade da herencia, salvo que exista un viudo ou viuda do morto, e neste caso soio teñen dereito a un tercio da herencia. A lexítima dividese entre os pais, e si soio vivir un deles, a recibirá completa; en troques, se non viviran os pais, e houbera ascendentes por liña paterna e materna, a lexítima tense que repartir entre as duas líneas, e tamén entre os parentes do mesmo grado. Así, por exemplo, morre Xan, e soio deixá como parentes vivos aos abós paternos e a aboa materna; da lexítima fanse duas partes iguales, una pra aboa materna e a outra a repartir entre os abós paternos. Outro caso: morre Maruxa, e deixá aboa materna e bisaboa paterna; a lexítima vai completa pr'a aboa, por ser o parente máis próximo.

Agora ben das duas terceiras partes que componen a lexítima dos fillos ou descendentes, unha delas obligatoriamente, tense que repartir entre eles por partes iguales, pero a outra pódese adjudicar a un sóio dos fillos ou netos sen que os demás teñan dereito a participación ningunha. E o que se chama «mellorar» a un herdeiro. Por outra banda o viudo ou viuda do testador, que a sua morte non estivera separado legalmente del, ou se o estivera non fora pola sua culpa, senon do morto, ten dereito ao usufructo do tercio da mellora (o usufructo quer decir que non ten dereito a vender, pero si a obter as rendas, p. ex.: intereses dos cartos, alquileres dos pisos, etc.). Se non houbera fillos ou descendentes, o usufructo do viudo será sobre da mitade da herencia, se houbera descendentes, e se tampouco existiran estes, sobre dos dous tercios da herencia.

Tamén os fillos ilexítimos e naturais, teñen dereito a lexítima; esta será a mitade da cuota que corresponde aos lexítimos, e tense que pagar do tercio de libre disposición, despois de pagar os gastos do funeral e entierro. Se o testador non deixá descendentes lexítimos e si ascendentes, a cuota dos fillos naturais será da cuarta parte da herencia.

E importante ter en conta de que a Lei tenta por tódolos medios non deixar que se defraude o dereito á lexítima, e por eso ordea que tódalas donacións (gastos de estudios, regalos cuantiosos, etc.) que fixera en vida os herdeiros forzados, tense que contar como parte da lexítima que a ese herdeiro corresponda, e que todas as donacións feitas a persoas alleas, tense que contar como dentro da parte de libre disposición.

da terra asoballada

NEBOA NA RIA

Son un veciño de Moaña, traballador, como tantos outros que hai desta banda de aquí da ría que se ten que desplazar a cotío a Vigo, por estar ahí o meu centro de traballo. e quixera hoxe matinar en voz alta o que xa dende hai tempo levo matinando pra mí.

Como é ben sabido de toda a xente desta zoa os desplazamentos dunha banda a outra da Ría de Vigo, tanto dende Moaña, coma dende Cangas, fanse a traverso duns vapores de Pasaxe e dunhas lanchas rápidas. Os vapores de Pasaxe ainda son grandes e con abundante capacidade pra xente que se desplaza a cotío, sometentes quedan achicados cando se trata das horas puntas (ou seña, as horas

nas que tanto pra ir pró traballo como pra voltar del se amorean todos os traballadores). No caso das Lanchas Rápidas este problema agrándezase, xa que éstas teñen unha capacidade muito menor. Pero este non é o meirande problema e sobor de todo o más perigoso, senon que onde este problema adquire dimensións alarmantes é cando temos en conta que ás horas punta con más afluencia de xente son as da mañán, que no Inverno é de noite (enténdase 6,30-7,8), que ademáis acostuma a facer mal tempo, que uns días hai néboa, etc. eíqu é onde o problema adquire as meirandes dimensións, xa que os vapores de Pasaxe non están fornecidos de Radar nin de radiotelefonía, e no caso, como é o das lan-

chas ou o barco grande de Cangas «Illas Sicas», que sí o teñen parece que non o entenden, pois senón non se esplican unha serie de feitos que venen de acontecer.

Xa hai tempo, nun día de néboa fechada, duas das lanchas chocaron no medio do mar, arroxando un balance dun morto, doutra vegada a un dos vapores paronelles os motores e foise a estrellar contra do muelle cos conseguientes sustos e mancados polas caídas, e non hai moito, estes días atrás que fixo néboa a moreas na Ría, cando non pecharon o Porto tiña que ir un mariñeiro diante da proa do barco ás apalpadelas pra non bater co que estivera no medio da ría, e un día que pecharon o porto en Moaña, a metade da xente que-

douse sen poder ir ao traballo e os que coma min fomos por Cangas, xa que disponíamos de coche pra desplazarnos, cando íbamos polo medio da ría atopámonos co «Illas Sicas» medio «perdido» (é eso que ten radar) co perigo de bater con él se unha persoa non se decatara polo radar da lancha que estaba no medio.

Como vostedes xa ben poden comprender non se pode estar de cote xogando coa morte de todos os traballadores que xa moitas veces a temos que xogar no traballo cotidián.

En col deste problema xa houbo manifestacións públicas e denuncias de varias formacións políticas, como foi o caso da AN-PG de Moaña e da

UPG, así mesmo tamén a Asociación de Veciños de

Moaña se pronunciou ao respecto; dando unha alternativa que eu asumo plenamente e apoio. Por eso, eu como veciño e traballador de Moaña esixi tamén un transporte público e municipalizado. Xa que, por se esto fose pouco o que temos que agoantar, agora queren subir o precio do billete, e aínda máis, retirar o billete económico. Ia onde imos a parar! Xa dabondo temos con non ter un traballo diño na nosa terra, pra que agora, ainda cuando temos un pouco se nos vaia todo en viaxes e prás faltriqueiras dalgún que outro cacique, caste que neste pobo de Moaña hai dabondo.

ANTON PEREZ CASAL

A ARTE E OS XEITOS

FELIPE SENEN

ANTON LEDO,
POETA POPULAR

Nun barrio de Monforte de Lemos, que tén o fermoso nome de Ramberde, e no lugar que dín a Corredoira, naceu no derradeiro tercio do século pasado, Antón Ledo, copleiro. Morreu cara ó ano 20 do presente século. O Ledo é unha lenda que se está esvaecendo. Con todo non queremos fixar con esasitude a data do seu nacemento ou da súa morte. O Cronista Oficial de Monforte de Lemos, Manuel Hermida Balado, no seu delicioso libro *Lemos*, hai anos esgotado, dá cumprida noticia do Ledo. A él nos remitimos.

Antón Ledo, era dunha familia de labregos abastados. A súa casa natal, cunha gran horta cercada, pese ás reformas que lle fixeron, é unha fermosura. Nos anos da súa mocedade andivo polas Américas. De volta a Monforte de Lemos foi vendendo os seus eidos pouco a pouco, deixa que quedou sin nada. Nos derradeiros anos da súa vida dormía, él e máis o seu can, no forno que aínda existe na Pena. «Unha tarde —conta Hermida Balado— os fornecedores atoparon morto ó Ledo sobor das xestas. O can oubeara —xemia— lambéndolle maus e cara». Despois de enterrado o Ledo non houbo xeito de arredar ó can da sepultura do seu amo. Cando o escorrentaban fuxia e voltaba de novo. O enterrador, ó que alcumaban *Se-canse*, rematou por tirralle comida, que o can non probaba. Un dia o can apareceu morto. O enterrador abriu unha burata na sepultura do Ledo e enterrou o can derribado do seu amo.

Como tódolos poetas populares, o Ledo, non escribia os seus versos. Si os escribia non os conservaba. Os vellos de Monforte de Lemos recitan ainda anacos dunha longa carta que o Ledo escribiu, en pareados, dende América, meténdose con todo o mundo, da que son estes anacos:

«E os cregos do Convento siguen barrendo pra dentro?»

O procurador Purrela, sigue facendo a casa sin [unha cadela?]

Monforte
a principios de século;
perdería por elqui
Cantos versos
Antón Ledo.

Os frades de San Vicente, siguen fodendo na xente? Contan que, nunha ocasión, o Ledo, ó pasar pola Ponte Vella, que é bastante estreita, cruzouse co Capellán das Crerías, un crego que tiña unha nariz moi longa e ó que

chamaban de alcume *Mal Andar*. O Ledo dixolle: «Aparta a nariz, Mal Andar, que non me deixas pasar.» Xunto ó convento das Crerías, vivía un zapateiro, viudo, con dúas fillas solteiras e mozas. Ó zapateiro chamábanlle «Catarrillo». Unha noi-

te na que o Ledo iba de retirada pra súa casa, escoitou como o «Catarrillo» estaba reprendendo nas fillas, que remataban de chegar dunha verbena:

—Sodes unhas perdidas. Habíades de ser como as veciñas que pola mañá cedo van a misa, pola noite ó rosario, logo cean e deitánsen.

O Ledo faltoule tempo pra berrar pola pechadura da porta:

—Catarrillo, non discutas: ¡todas che son unhas putas!

Cando a Exposición Universal de Barcelona, que daquela era como ir oxe a Pekín, aló se personaron unhos comerciantes de Monforte. O primeiro que fixeron foi percurar unhas «compañeiras». Un dos comerciantes chamábase don Dámaso e outro era conocido polo «Macho de Va-

res». Pese á intimidade, don Dámaso dixolle á «compañeira» que se chamaba Manuel mais ela chamáballo don Manuel. A bromá non lle chistaba nada a don Dámaso e máis cando lle gastaban en Monforte. Un dia o Ledo atopou no tren a un viñante de tecidos. Falaron e amistaron. O Ledo dixolle ó viñante que lle daría una nota pro seu amigo don Dámaso, un dos comerciantes más importantes do ramo en Monforte. Escribiu algo e meteu nun sobre que lle proporcionou o mesmo viñante. Cando o viñante chegou a Monforte foi visitar a don Dámaso e entregoulle a carta do Ledo. Don Dámaso despóis de ler a carta, pillou a vara de medir e correu ó viñante. A carta decía o seguinte:

«Querido don Manuel:
limpe o cí con este papel.
E si lle sobra un cacho
que o limpe tamén o Macho.»

Daquela, e ainda oxe, eran moi famosos os bizcoitos de Monforte. O Ledo, que estaba ó quite nos soportás de enfrente, ó ver saír fuxindo ó viñante berroule:

—Viñante que andas polo Sur [e polo Norte,
¿gustáronche os bizcoitos de
[Monforte?

Outro día contaremos más cousas do Ledo. Ún que tamén é copleiro e veciño de Monforte de Lemos, hai anos escribiu o seguinte

HOMAXE Ó LEDO

«Antón Ledo, vello bardo,
retranqueiro e popular.
¡No meu corazón eu gardo
o rimo do teu cantar!
Cantaches a túa verdá,
o vento, a choiva e a lúa.
¡Soio quedou soedá...!
¡Perdeuse a cantiga túa—
Antón Ledo, reiseñor,
non cantabas por diñeiro:
jo teu canto era de amor,
natural e verdadeiro!
Antón Ledo, sombra ida
aberta de cara a espranza:
jolla en míni esta ferida
que me fixo a túa lembranza!»

o idioma

FIXERA, NON HABIA FEITO
A aberración que ilustra hoxe o noso comentario xa dera pé, noutra ocasión, a falarmos unha miguiña da formación dos tempos compostos no noso idioma e máis do seu uso. Daquela xa viámoss como a nosa lingua non admite a formación de tempos verbais co verbo «haber» e, por esto, é un barbarismo a frase suliñada, mero calco do español «me has comprendido». Ti COMPRENDICHES-ME (ou «tú me comprendiches», se se quixese enfatizar moi o «tú») sería o correcto. Tamén viamos como a forma «fun» do noso idioma cubre a parella «fui/he ido» do español.

Compre termos en conta asimesmo que o chamado pretérito pluscuamperfecto, que o español forma co verbo «haber», é no noso idioma

hasme comprendido

ma unha forma simple: FIXERA, de facer; HOUERA, de haber; TIVERA, de ter; FUXIRA, de fuxir, etc. Vexamos o seu uso nestes exemplos: «cando ti chegaches, xa el fora buscado», «lera o libro, pero non lle dixerá nada», «fixerá tan ben que non o daba crido».

Algunhas outras formas verbais merecen tamén a nosa atención. Así, por exemplo, a forma do potencial (cantaría, tería, diría...) cubre varios aspectos distintos:

«dixo que voltaría mañá», «non sei se chamaría» (nunca do), «se quixese vir, xa cho diría» (non «..., xa cho habería dito»). Fixémonos tamén no subxuntivo. Non hai posibilidade na nosa lingua de formas como «haxa chegado», «haxa feito», etc.: «cando remates, dimo» (non «cando haxas rematado...»). Tampouco non son correctas como «houbera feito», «houbera dito», etc.: «se falase a tempo, non pasaría o que pasou» (non «se houbese falado a

tempo...»), «diríao, se o soupe» (non «se o houbese sabido»).

Finalmente, a merma do noso idioma proscribe tamén formas como «haber dito» ou «habendo dito»: «chamarme antes!» (non «haberme chamado antes!»). Por todo o anterior, comprobamos a marcada preferencia do galego polos tempos simples e como teñen unha cobertura semántica meirande ca dos correspondentes españoles.

TER é o verbo que funciona como auxiliar pra formar tempos compostos, e as formas verbais resultantes teñen un matiz perfectivo, de acción xa conclusa ou realizada varias veces: «cando o teñas feito, chámame», «debielo saber: xa cho ten dito

unha chea de veces», «xa o tiña avisado, mais non lle facía caso ningún». Se este é

o carácter dos tempos con «ter», fica claro que «xa chegará cando ela chamou» (non «xa tiña chegado...»), «naceu onte» (nunca «tén nado...»), etcétera.

Poñamos especial cuidado en eliminarnos do noso galego castelanismos como os suliñados hoxe. Un «había dito», un «haxa chegado» ou un «houbera feito» son barbarismos da mesma importancia que frases como «eles se o guisan, eles se o comen (eis o testo dunha pintada) ou «un exemplo farto elocuente», que todos reconoceríamos como castelanismos atroces á primeira olla.

MARIA PILAR GARCIA NEGRO

CINE

SOLOS EN LA MADRUGADA

A arte, e concretamente o cine, inda inconscientemente, amosa dalgunha maneira o estado dunha sociedade, os conflictos que vive e as alternativas nela presentes. Cando somente xurde pra amosar conscientemente, con finalidade adormecedora, estas últimas na sua faciana más ideoloxista e acordo co sistema imperante, os resultados son catastróficos. No Estado Español estase a facer un cine que cambeou os valores fascistas do cine «españolista e moralista» da postguerra polos prexucios «democráticos, liberais e europeístas», en versión pra camelar inxenuos. Este cine está programado, artellado e destinado a cobrir obxectivos claramente propagandísticos, o espallamento da «moralidade» desta chamada democracia, entre públicos medios e populares. Agora ben, non corre por conta dalgunha institución ou organismo estatal subvencionador, senón por conta da esquerda reformista española (PCE, sobor de todo).

A esta caste de cine pertence «Solos en la madrugada», film que adeoece do oportunismo más ramplón e politiqueiro, tan falso na filosofía da vida que o propón, como nos personaxes e nas situacions. E unha especie de resumo de urxencia do que é a convivencia democrática, o concepto de libertade burguesa, servíndose das sempre «manipulables e atractivas» clases profesionais, ao fin e ao cabo lonxe da suxa e vergoñante penuria económica. Este cine cambeou somente en apariencia o discurso político do pior cine franquista: está «aggiornato» nas apariencias, pero sigue a ser reaccionario, cínicamente inxenuo e superficial na análise dos conflictos (sempre leviáns e soportables) dos individuos, ademais de manipulador e porcamente propagandístico. Un cine que non presenta más que a xesticulación social, inda por riba nin siquera con veracidade. O lema vén ser: a democracia é de todos, e pra todos, somente hai que facer un cativo esforzo.

individual, en definitiva, un esforzo moral e de respeto mutuo. Do sistema, nada, nada das limitacions que o mesmo impón a esta tan socorrida felicidade personal (como o cine de Lelouch pro «ao Lavapiés» modernizado).

En fin, todo mentira e vulgaridade demagóxica por conta de eurocomunistas, que discursean e enfeitan cun eufemismo sainetero e cunha pretendida inxenuidade moralista, o que eles chaman España e Europa.

CARLOS SERANTES

MUSICA

PORQUE NO MUNDO MENGOU A VERDADE. Xosé Quintas-Canella

FROITO VERDE

Cando chegaron os primeiros representantes da Nueva Trova Cubana, todos quedamos sulaqados por Silvio Rodríguez, Pablo Milanés... Logo, coa chegada dos menos bons, o entusiasmo esmoreceu e as cousas quedaron no seu sitio.

Pouco más ou menos, esto está a pasar no noso panorama musical: o vieiro que tenta recuperar parte do noso sentir musical deu esta vez o seu froito más verde. Xosé Quintas, que nos sorprendía hai un par de anos por levar unha liña musical alonxada de todo panfletarismo, tén hoxendía un disco na rúa. Un disco que non é o que poidera ser. Tampouco é malo, clarexemos. O disco presenta unha faciana da música fundamental na tradición galega: as cantigas, froito musical e literario da meirande importancia, atopan en Xosé Quintas o único traballador deste anaco dun pasado musical sen comparanza en todas as culturas medievais. Sómente por eso —e polo continuado do labor de Quintas, e os seus compañeiros de cantiga— o disco gana o dereito ao respeito. Pero o respeito ao traballo é algo ben distinto do resultado discográfico. E, precisamente, é

axenda

DISCOS

RITMO N.º 484. Outono. Conversa con Marino Dónega encol da problemática da música en Galicia, por Margarita Soto e Xoan M. Carreira. PVP. 125. Pedido a Virgen de Aránzazu 21, edf. Falla. Madrid-34.

ARTE

MIR BELENGUER, na sala GIANINI. A Coruña.

CASTRO COUSO, óleos e dibuxos en CEIBE. A Coruña.

XURXO FERNANDEZ, esculturas e cerámica, na CAIXA DE AFORROS. A Coruña.

ALVAREZ CARPO, acuarelas e dibuxos, en Fratilli. A Coruña.

SANTIAGO TÓME, premio Certa-

me Pintura Xoven Galega, en Adro. A Coruña.

SEGUNDO HEVIA, acuarelas na sala do BANCO SIMEON. O Ferrol.

ANGEL TOLEDANO, óleos, acuarelas, no CASINO. O Ferrol.

ALFREDO MARTIN, no AXUNTAMENTO. O Ferrol.

38 carteles cubanos do ICAIC (Instituto Cubano de Arte e Industria Cinematográfica), Reboiro. Julio Eloy. Ñico... SARGADELOS. Santiago.

DIEGO ANTONA, na antiga sala de CAIXA DE AFORROS. Vigo.

XOAN FERNANDEZ, na aula de cultura da CAIXA DE AFORROS. Santiago. Dende o 16 ao 25 de outono.

CINE

ARRIBA HAZAÑA!. Capitol. Santiago.

UNA CANTA, LA OTRA NO. Equitativa. A Coruña.

BRILLANTINA. Riazor. A Coruña.

FEIRAS E MERCADOS

SABADO 7: San Sadurniño. O Pino, Sobrado, Abegondo; A CORUÑA. Sobrado, Palas de Rei; LUGO. A Rúa, Ourense, Vilardelvós; OURENSE. A Estrada; PONTEVEDRA.

DOMINGO 8: Arzúa, Padrón; A CORUÑA. Escriváns, a de Castro, Sober, Navia de Suarna; LUGO. O

Bolo; OURENSE. Vilatuxe; PONTEVEDRA.

LUNS 9: Curtis, Valdoviño; A CORUÑA. Lourenzá, Parada de Montes; LUGO. Doade, Maside; OURENSE. Guillarey; PONTEVEDRA.

MARTES 10: Monfero, Guisamo, Padrón, Santa Comba; A CORUÑA. Quiroga, Páramo; LUGO. A Gudiña, Ribadavia; OURENSE.

MERCORES 11: Castro, Muiño, Teo, Rodiño, Vilaseiro; A CORUÑA. A Póboa do Brollón; LUGO. Barbanthes, Verín; OURENSE. Bozón, Gondomar; PONTEVEDRA.

XOVES 12: A Escravitud, Ponte Carreira, Senande; A CORUÑA. Aviñón, As Ventas, Montederramo; OURENSE. Cospedriño, Golada; PONTEVEDRA.

VERNES 13: Lestedo, Sedes, Carral, Portomoura; A CORUÑA. Car-

ballido, Pocipor, A Barrela; LUGO. Bande, A Peroxa, Viana do Bolo; OURENSE. Arcade; PONTEVEDRA.

FESTAS E ROMERIAS

PONTEVEDRA. Festa da Hispanidade. Día 12.

O GROVE. Festa do marisco. Día 13. Pontevedra.

LUGO. Do 4 ao 12 festas patronais do San Froilán. Outrora, a feira grande, coa exposición permanente de maquinaria agrícola, era a feira maior e central do país. Días principais: 5. San Froilán, 8. dominio das Mozas. 12. fin das festas.

Arquivos, autonomía e dereitos cidadáns. Pedro López e outros. Ed. C.I.E.S.

Escola de Cantigas. Caixa de Aforros Municipal de Vigo.

OS TRASLADOS NON SE FAN
PORQUE GALICIA PRODUZA
MÁIS MESTRES DOS QUE
NECESITA,

SENÓN PORQUE...
O QUE GALICIA PRODUCE,
ESPÓRTASE!

ALBERT PERMUI 78

CRUCIGRAMA

DARIO XOHAN CABANA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
X	O	U	B	A		C	E	L	T	A
E	I			E	R	M	O	S	I	R
M					U	A	P			D
A	S		I	M	P	A	R	P	E	
	A	G	R	E	A		I	D	E	S
V	I	R	A	S		A	M	E	D	F
O	D	A	S			A	C	A	I	R
A	A		E	R	B	A	S	-	S	
B					O	A	D			O
A	S				P	E	S	A	E	N
N	O	Y	O	S		R	E	L	L	I

HORIZONTAIS:

- Sardiña pequena. Dun pobo que poboou Galicia.
- Interxección. Terreos sin cultivar. Marchar.
- Ao rovés, coteló, carabollo.
- Carta da baraxa. Díse do número non divisible por dous. Letra.
- Pón agre. Marchades.
- Dás voltas. Poña medo.
- Composicións poéticas. Cadrar, axeitarse.
- Vocal duas veces. Levantes. Artícuo.
- Regálao.
- Campeón. Tomas o peso. Preposición
- Recentes. Peza do arado.

VERTICAIS:

- Centro do ovo. Andaban polo aire.
- Interxección. Sitio por onde se sai. Somente.
- Semente das gramíneas.
- Nome de letra. Marchará.
- Terra solta.
- Follas dos pinos. Mordes.
- Carta xeográfica. A non ser, esceuto.
- Vaso. Alcanzar, conseguir.
- Nome de vocal, en plural. Versos. Condicional.
- Entreguei.
- Pronome. Mineral. Pronome.
- Queimáse. Fama.

SOLUCIÓN AO CRUCIGRAMA DO NUM. 31

- UCES. L. TESA. 2.—NULO. I. RIOS. 3.—H. GRIMA. I. 4.—AGORA. AXEAR. 5.—NAMOREN. 6.—CII. ALI. IIC. 7.—VELENOS. 8.—OSOIL. ABATE. 9.—U VAISE. G. 10.—CODA. I. SAIU. 11.—AZOS. I. OSMA.

ANUNCIOS DE BALDE

Estou interesado en entrar en contacto con xente que teña ou me pida enviar partituras e letras de cancións e romances de toda Galicia, tanto populares como clásicas.

XOSE A. PARADA FERNANDEZ. MOAÑA - ABELENDO (PONTEVEDRA)

Desexo que, se alguma persoa coñeza lendas, mellor inéditas, de calquer recanto da nosa terra mas mande, xa que as preciso pra un traballo.

M.º do Mar Martul Martul, Concepción Arenal, 91, Gándara de A. Ferrol.

Desexaría conocer a historia do castelo do Carbedo do Caurel (Lugo). Quen me poida contar ou facilitarme datos pode buscarme (personalmente ou por carta) en X. Crespo, Avda. José Antonio, 997, Barcelona 20

Levo dez anos fora de Galicia (eu ando polos vinte) e os meus conocementos son cativos. Quixera correspondencia con xente que sinta interese por intercambiar opiniós encol de Galicia o Euskadi.

Manoel Rodriguez Pazos, Urdaneta 76, 5.º A. V. de Ordizia, Guipúzcoa.

DENDE O BRASIL

Companheiros,

Antes de mais nada, quero pedir desculpas pelo fato de não ter escrito esta carta em galego —é que, embora tenha alguns conhecimentos do idioma, ainda não o domino inteiramente. Também resolvinao redigir em castelhano, porque, já que não escrevi em galego, não teria sentido usar un idioma estrangeiro. Escrevo em português, portanto, pois é a minha língua e também porque é muito semelhante ao galego, que, afinal, é o pai do idioma de Camoës.

Quero dizer ainda que sou um dos fieis leitores «madrilenhos» de «A NOSA TERRA» —jornal que me traz um grande orgulho, porque sou filha de um dos milhares de labregos galegos que, empurrados pelas circunstâncias desfavoráveis geradas pelo «caciquismo», emigrou para o Brasil, onde se casou, teve quatro filhos (um deles sou eu) e vive lá até hoje. Escrevo sobretudo para reclamar a ausência de «A NOSA TERRA». No quiosque da praça de Cibeles, no centro de Madrid, o vendedor me disse que vocês não mandaram mais nenhum jornal depois

do final de julho. O que aconteceu?

Son jornalista tambem e, há quase dois anos, vim transferido do Río de Janeiro para Madrid, como correspondente do diário «O Globo» (o de maior tiragem no Brasil), para acompanhar a redemocratização da Espanha. E, no meu trabalho, «A NOSA TERRA» é uma fonte que considero altamente preciosa e não gostaria de ficar privado dela.

Embora tenha nascido e vivido sempre no Brasil me sinto também identificado com a causa galeguista e fico muito alegre com os maravilhosos artigos de «A NOSA TERRA». E tenho um pedido a fazer: gostaria de receber uma coleção completa do jornal para poder enviar ao meu pai (e aos meus tíos que também são galegos e galeguistas). Quero, portanto, todos os jornais que foram editados. Quanto ao problema de enviar dinheiro para um banco de Santiago de Compostela não seria nenhum problema. Enviaria a cuantía que for necesaria.

Também gostaria de fazer uma assinatura do jornal, já que o último número que circulou em Madrid foi o 26

(ainda de julho). É possível? Se, por acaso, o jornal tiver alguma delegación em Madrid, gostaria se saber o endereço, pois aí entraria em contato com ela.

Para concluir, coloco-me inteiramente —e desinteressadamente— á disposición de vocês pra qualquer coisa que necessitem do Brasil ou sobre a vida dos próprios galegos ali —que sao em torno dos 10 mil, sem contar os filhos, como eu que sao, pelo menos, uns 100 mil. Estou, como se diz no Brasil, á disposición de vocês. Peço, ainda, que respondam a esta carta ou mesmo telefonem para mim (com cobro revertido a mim).

Abraços do

ALBINO CASTRO FREAZA
FILHO

Sra. Directora de A NOSA TERRA

Eu querelle pedir que, se é posible, publique a seguinte nota. Como sabemos celebráronse as Festas do Agosto en Navia de Suarna con moito éxito e sin ningunha clase de incidentes, con moitos forasteiros e todos con moito xeito, tanto conducindo coma nas outras cousas; hoxe comenzaron as

do Setembro e esperamos que seña por parte de todos o mesmo comportamento, e igualmente inclúo ás forzas políticas.

Este é o meu desejo, de que a xente tome conciencia do que se vai facer no presente e despóis no futuro, sin mesturar a política coa realidade.

Un saúdo pra todos os gallegos e xente que nos visitou e en particular pa os de A NOSA TERRA.

Atte. A RODRIGUEZ.
Navia de Suarna.

Hoxe, primeiro domingo de liga, os que acó vivimos, lonxe da patria, ainda que non moi aficionados ao fútbol, ponémonos a ollar o Celta ante o «aparato das 625 liñas». Mais cando houbo un cambeo de xugadores no Celintinha, poidemos escoitar o emprego do «sagrado idioma do imperio».

¡Home craro! Non ía o Celista de Vigo anunciar os cambios de xugadores en galego.

¿Este club aspira a ser o xenuino representante do fútbol galego?

Pessoalmente tómome que non.

X. RAMON RODRIGUEZ
FERNANDEZ
Avilés

CARTAS

A NOSA TERRA

¿QUÉ FOI DAS FEIRAS E FESTAS DO SAN FROILÁN?

DARIO XOHAN CABANA

As feiras e festas do San Froilán de Lugo contábanse entre as más importantes de Galicia, cecais as maiores. O feiral vello era coma un lugar de cita anual de todo o pobo galego que, entre o final da recolleita e o comenzo das sementeiras, acudía en masa cálida a un encontro cásqueo ritual. Viña non só a xente das catro provincias, senón que tamén do Bierzo e das Asturias de Galicia, ceremonia instintiva de autoafirmación.

O vello campo da feira cadraba mesmo xunta as murallas, cara o barrio de San Roque, onde hoxe se levanta a non galega estructura do edificio novo da Telefónica e máis da Estación de Autobuses. A primeira das duas navalladas que acabaron co feiral data xa dos anos sesenta e poucos. A Estación de Autobuses, dos setenta, sendo alcalde Fernando Pedrosa, da ben conocida familia luguesa. Este axuntamento de Lugo sempre se salientou pola sua xenerosidade prós intereses particulares e pola sua proclividade a ceder graciosamente terreos de propiedade común, afición que estes tempos se recorda moi principalmente polo caso de Frigsa. No caso da

Estación de Autobuses, a corporación cedeu os terreos que quedaban do feiral á Dirección Xeral de Transportes Terrestres, a cal, en contrapartida, cedería graciamente a explotación da Estación. Unha vez feita, a Corporación renunciou a esta concesión, ante o cal os empresarios das líneas de viaxeiros, postos dacordo, puxeron como xerente ó señor Guisasola, xestor que levaba os asuntos destas empresas. E dicir, que o Ayuntamiento dispuxo dos terreos públicos sirtan siquera tirar o beneficio económico que dá a Estación. Os grandes beneficiados foron os empresarios do Transporte de Viaxeiros, que racionalizaron a administración do seu negocio aforrando personal e alquiler de locás ó contaren cunha consigna común e demais servicios. O pobo de Lugo e todo o pobo galego foron os que saíron perxudicados: as feiras e festas do San Froilán viñeronse abaixo, a asistencia de xente decaiu e a cidade, moi principalmente comercial, sufriu graves consecuencias económicas.

As antigas feiras tiñan unha dimensión extraordinaria, eran un centro de aprovisionamento moi principal prós labregos que viñan mercar cousas que precisaban para todo o ano. A feira de gando, cabalar e mular especialmente, eran im-

portantísimas durante os anos en que estes animás proporcionaban grande parte da forza de traballo no agro. Posteriormente, coa introdución da maquinaria agrícola, houbera unhas importantes exposicións —este ano a Cámara de Comercio intenta revitalizalas, sin o apoio da «Comisión de Festas» por certo— que tiveron unha grande audiencia entre os labregos e unha grande incidencia na mecanización, tantas veces irracional, dos nosos minifundios. Tradicionalmente viña habendo tamén unha impresionante feira de abeños e ferramentas —rellas, sachos, galletas, estrobo, aquilladas, zocas, fous, gadañas— na que se podía atopar case calquera cousa imaxinable que tivera relación con calquera traballo ou oficio da Galicia rural.

O redor do campo da feira instalábanse as casetas do pulpo, que era tamén un rito. Non se podía «gañar o xubilexo» sin comelo. Viña tamén as tradicionás barracas dos «caballitos», as tómbolas, as casetas en activo, non faltaba tamén pouco aquel xa mítico e lexendario espectáculo de quiñol do Barrixa Verde, agora xa asegurado prá Historia pola farsa do Manuel María, e que está agardando a sua resurrección prá vida.

Agora siquen vindo as pulpeiras, pero xa non é o mesmo: o pulpo convertiuse nunha comida más. Tamén siquen vindo barracas e casetas, pero xa non son aquelas: son outras, mediáticas polos terribles medios de comunicación de masas, parvadas sin outro sentido ca seren unha continuación da agresión cultural que protagoniza a televisión española. Son «atrações» non populares senón populacheiras, baseadas na cultura dos «homes de Harrelson», do chamado destape, do pacto social e da mascarada parlamentaria. Hoxe non vén o Barrixa Verde coa súa estaca de cartón, senón o «maravilloso espectáculo da femia humana que fai o amor co monstro King-Kong» ou lindezas similares. A agresión colonial aproveita cada vez más todas as posibilidades. A década do desenrollo acabou co que ficaba da nosa sociedade tradicional, esborrallou os restos da economía agraria baseada na autosuficiencia e integrar a sociedade rural na sociedade de consumo, en inferioridade de condicións tal que acelerou o proceso de despoboamento e de emigración. Lóxicamente, esto tiña á forza que ter un reflexo cultural. O que, despois de cinco séculos de dominación española, ainda quedaba en pé da cultura nacional galega, sofre unha nova agresión no feito cultural importantísimo que son as feiras e as festas, creadas ó traveso de séculos. Non hai más ca botar unha ollada no programa das festas do San Froilán deste ano pra se decatar delo. De galego vén no programa algúnsha actuación de gaiteiros e coráns. De español ou apátrida —que en Galicia vén sendo o mesmo—, todo o demás. Esta xente ainda non se enterou de que se están a producir cambios moi importantes na situación. Deben ignorar que hai un teatro galego, e entón traen un quiñol español. Deben ignorar que existe unha canción galega do noso tempo. Deben ignorar que a nación galega non quiere morrer, que a patria galega non morrerá. Hai xente que tén a teima de se poñer encontra do vento da Historia. Pero as feiras e festas do San Froilán de Lugo volverán, e serán doutra nova maneira acorde cos tempos novos, pero terán outravolta aquel sentido ritual de xuntanza dos galegos, aquel sentido do feito nacional inconscientemente asumido, que na Galicia liberada que ha de vir terá a dimensión dunha cálida ceremonia da alegría.